

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΕΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: «ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»**

**Η Γνωμοδότηση για το Αρχιπέλαγος Chagos και οι Επιπτώσεις στη
Διεθνή Δικαιοταξία**

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπουσα : Επίκουρη Καθηγήτρια Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα

Καζαριάν Χριστίνα-Ερμίνια

Αθήνα

2019

Τριμελής Επιτροπή:

Μαρούδα Μαρία-Ντανιέλλα Επίκουρη Καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου
και Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (επιβλέπουσα)

Τσάλτας Γρηγόριος Ομότιμος Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου

Συρίγος Άγγελος Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και
Εξωτερικής Πολιτικής

Copyright © Καζαριάν Χριστίνα Ερμίνα, 2019.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς το συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν το συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στους ανθρώπους εκείνους οι οποίοι με την ενεργή καθοδήγηση τους , την αρωγή τους και την παρακίνηση τους, με βοήθησαν για την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας μου.

Συγκεκριμένα θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα μου καθηγήτρια Ντανιέλλα Μαρία Μαρούδα για την συνεχή καθοδήγηση και ενθάρρυνσή της, από τις προπτυχιακές μου σπουδές έως την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Επίσης οφείλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς όλα τα μέλη της οικογένειας μου για την υποστήριξη τους.

Τέλος δεν μπορώ παρά να ευχαριστήσω την φίλη μου Πηνελόπη Παπαλέξη, για την απλόχερη υπομονή και στήριξη που μου χάρισε.

Περιεχόμενα	
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	7
Περίληψη	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
Μέρος Πρώτο: Η Ανάλυση της Γνωμοδότησης για το Αρχιπέλαγος Chagos	14
A. Το Ιστορικό Πλαίσιο της Γνωμοδότησης	14
a. Η αποικιοποίηση του Μαυρικίου	14
b. Η εγκαθίδρυση στρατιωτικών βάσεων από Η.Β. ΚΑΙ Η.ΠΑ. στο αρχιπέλαγος Chagos.	18
c. Η εμπλοκή του Μαυρικίου και η αίτηση ΓΣ/ΟΗΕ για Γνωμοδότηση.	19
B. Το Προπαρασκευαστικό Στάδιο της Γνωμοδότησης: Η γνωμοδοτική διαδικασία:	21
a. Προδικαστικές ενστάσεις και γνωμοδοτική αρμοδιότητα του ΔΔΧ για την υπόθεση των Chagos	21
i. Επιχειρήματα ΗΒ για αναρμοδιότητα ΔΔΧ	21
ii. Απάντηση του ΔΔΧ	26
b. Συμμετοχή Διεθνών Δρώντων στη Γραπτή και Προφορική Φάση της Γνωμοδοτικής Διαδικασίας ενώπιον του ΔΔΧ	31
i. Γραπτές και προφορικές δηλώσεις Κρατών και Διεθνών Οργανισμών (ΑΕ)	31
ii. Απαντήσεις και σχολιασμός τους σε ερωτήσεις Δικαστών (επιχειρήματα σε δικονομικό και ουσιαστικό επίπεδο).	33
c. Η ουσία της Γνωμοδότησης του ΔΔΧ	35
i. Ανάλυση της γνωμοδότησης 25^{ης} Φεβρουαρίου 2019	35
ii. Χωριστές, διστάμενες δηλώσεις δικαστών	40
Μέρος Δεύτερο: Το αποτύπωμα της Γνωμοδότησης για τα Chagos στη Διεθνή Έννομη Τάξη	42

A. Η προστιθέμενη αξία της Γνωμοδότησης Chagos στη Θεωρία και Εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου.....	42
a. Το Δικαίωμα Αυτοδιάθεσης των Λαών και το Δίκαιο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	42
i. Το δικαίωμα της Αυτοδιάθεσης των Λαών σε Συμβατικά Κείμενα υπό τον ΟΗΕ	42
ii. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και η εξέλιξη του	44
iii. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί ως ενάλωτη ομάδα και η κατάσταση των Τσαγοσιανών (εξαναγκαστική μετανάστευση) ..	46
iv. Η CERD για την κατάσταση στο αρχιπέλαγος Chagos.....	47
v. Η υπόθεση Chagossians v. UK ενώπιον του ΕυρΔΔΑ (ζήτημα εξωεδαφικότητας της ΕυρΣΔΑ).....	48
b. Γνωμοδότηση για το αρχιπέλαγος Chagos και Δίκαιο της Θάλασσας.....	50
i. Προστασία θαλασσίου περιβάλλοντος και Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Marine Protected Areas)	50
ii. Η εξέταση της υπόθεσης από το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο υπό το Παράρτημα VII της UNCLOS.....	51
B. Η προσφορά της Γνωμοδότησης για τα Chagos σε παρόμοιες καταστάσεις στη διεθνή κοινότητα:	54
a. Chagos – Κύπρος: Ομοιότητες και Διαφορές.....	54
b. Chagos – Falklands/Mayotte: Ομοιότητες και Διαφορές.....	56
Επίλογος.....	57
Παραρτήματα	58
Βιβλιογραφία	61

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

Ελληνικές

ΑΕ	Αφρικανική Ένωση
Β ΠΠ	Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος
ΓΣ/ΟΗΕ	Γενική Συνέλευση Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών
ΔΔΔΔ	Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης
ΔΔΧ	Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕυρΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕυρΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Η.Ε.	Ηνωμένα Έθνη
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΘΠΠ	Θαλάσσια Προστατευόμενη Περιοχή
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ξενόγλωσσες

BIOT	British Indian Ocean Territory
CERD	Committee on the Elimination of Racial Discrimination
GA	General Assembly
MLP	Mauritius Labour Party

MPA	Marine Protected Area
OAU	Organization of African Unity
PMSD	Party Mauricien Social Democrat
UN	United Nations
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
USA	United States of America

Περίληψη

Το παρακάτω πόνημα αναλύει την γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Αρχιπέλαγος Chagos της 25^{ης} Φεβρουαρίου 2019 η οποία έχει διφυή σημασία για τη Διεθνή Δικαιοταξία. Αφενός έχει μεγάλο ενδιαφέρον η γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου αυτή καθαυτή δίνοντας μας μια συνολικότερη εικόνα της λειτουργίας του. Αφετέρου τα ερωτήματα της Γενικής Συνέλευσης όπως διατυπώθηκαν, φέρνουν εκ νέου στο προσκήνιο ζητήματα με τα οποία η πανεπιστημιακή κοινότητα είχε ασχοληθεί κυρίως τις προηγούμενες δεκαετίες. Γίνεται επομένως αντιληπτό πως η εν λόγω γνωμοδότηση έρχεται να μας υπενθυμίσει τον δυναμικό ρόλο της Γενικής Συνέλευσης στο διεθνές δίκαιο και πιο συγκεκριμένα να μας καταδείξει τον καθοριστικό ρόλο που έπαιξε στην ανεξαρτησία των αποικιοκρατούμενων περιοχών.

Προσθέτως η μείζονος σημασίας γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Αρχιπέλαγος Chagos εξετάζει σημαντικά ζητήματα, από τα οποία αναπόφευκτα ανακύπτουν ερωτήματα. Το παρόν πόνημα θα επιχειρήσει να προσεγγίσει, στο πρώτο μέρος, το θέμα της αυτοδιάθεσης όπως αυτή εξετάζεται από το Δικαστήριο, καθώς και το ζήτημα της αποικιοποίησης και αποαποικιοποίησης όπως επίσης της κυριαρχίας στην περιοχή του Μαυρικίου. Προσθέτως θα γίνει εκτενής ανάλυση της γνωμοδότησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα επιχειρήματα του Ηνωμένου Βασιλείου για αναρμοδιότητα του Δικαστηρίου τα οποία θα παρατεθούν επίσης. Καθοριστικής σημασίας θεωρήθηκε πως υπήρξαν οι γραπτές δηλώσεις των κρατών όπου συμμετείχαν στην διαδικασία καθώς εκφράζουν διαφορετικές και σημαίνουσες απόψεις αναφορικά με το ζήτημα της αυτοδιάθεσης, όπως επίσης οι χωριστές και διυστάμενες απόψεις των δικαστών και τα ερωτήματα που τέθηκαν από αυτούς σε ορισμένες χώρες.

Στο δεύτερο μέρος θα αναφερθούν και οι επιπτώσεις της εν λόγω Γνωμοδότησης και σε άλλα πεδία του Διεθνούς Δικαίου που σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό έχουν ήδη επηρεαστεί ή πρόκειται να επηρεαστούν από αυτή, όπως για παράδειγμα σε επίπεδο Δικαίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κάνοντας αναφορά σε ευάλωτους πληθυσμούς και αυτόχθονες. Θα εξεταστεί επίσης η υπόθεση (Chagossians v UK) ενώπιον του ΕυρΔΔΑ και το ζήτημα της εξωεδαφικότητας της ΕυρΣΔΑ. Αναφορά επίσης θα γίνει σε ζητήματα δικαίου θαλάσσης και συγκεκριμένα τόσο στις

Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές όπως επίσης και στην Διαιτησία (Μαυρίκιος-Η.Β.) υπό το Κεφάλαιο VII της UNCLOS.

Τέλος κρίθηκε σκόπιμο να εξετασθούν σε διεθνές επίπεδο περιπτώσεις που εμφανίζονται να έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά ή/και επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από την εν λόγω Γνωμοδότηση, καθώς τίγονται ζητήματα τα οποία εφάπτονται των δικαιωμάτων τους, όπως η περίπτωση της Κύπρου, τα νησιά Falkland και η περιοχή Mayotte.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την ανάλυση της Γνωμοδότησης για το Αρχιπέλαγος Chagos του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης. Σκοπός της εργασίας είναι να αναλυθούν τόσο οι επιμέρους λεπτομέρειες της Γνωμοδότησης που θίγουν τα σημαντικά ζητήματα της κυριαρχίας, αυτοδιάθεσης, αποκρυστάλλωσης εθίμου και υποχρεώσεων erga omnes, όσο και το ιστορικό πλαίσιο της αποικιοποίησης του Μαυρικίου. Για να μπορέσει να υπάρξει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο κατά το οποίο θα παρουσιάζονται όλες οι πτυχές του ζητήματος, εξετάζεται επίσης η ανάδυση της διμερούς διαφοράς σχετικά με την κυριαρχία της εν λόγω περιοχής, και τα βήματα του Μαυρικίου και των Τσαγοσιανών σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο (ΕυρΔΔΑ, Διαιτησία, ΟΗΕ). Ακόμη παρελκόμενα ζητήματα που εφάπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου και δικαίου θαλάσσης συνθέτουν ένα πολύπλοκο πλαίσιο εργασίας. Επίσης ενδιαφέρον έχει η εφαρμογή της γνωμοδότησης ή και η αναλογία αυτής με άλλες περιπτώσεις της διεθνούς σκηνης όπως για παράδειγμα η κατάσταση της Κύπρου. Το ελκυστικό κομμάτι της ενασχόλησης μου με το παρόν ήταν τόσο η ανάδυση του ζητήματος του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση, η προσοχή που δόθηκε από τη διεθνή κοινότητα, και η εφαρμογές της γνωμοδότησης σε παρόμοιες καταστάσεις σε διεθνές επίπεδο.

Αρχικά το μείζον ζήτημα που απασχόλησε τους Δικαστές είναι αυτό της αυτοδιάθεσης των λαών. Το ζήτημα της αυτοδιάθεσης και πιο συγκεκριμένα το *δικαίωμα* στην αυτοδιάθεση άρχισε να απασχολεί την παγκόσμια κοινότητα και ως εκ τούτου τον ΟΗΕ ήδη από τη δεκαετία του 1950. Δεκαετία που ταυτίστηκε με την ανάδυση των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων με αποκορύφωμα την ιστορική στιγμή της Συνδιάσκεψης της Μπαντουγκ το 1955 στην Ινδονησία. Στην εν λόγω Συνδιάσκεψη που συμμετείχαν εκπρόσωποι από 29 κράτη, καταγράφονται τα ζητήματα που τους απασχολούσαν και εκφράζεται η υποστήριξη τους στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης¹. Σε διεθνές επίπεδο αυτό αποδεικνύεται από τη σειρά ψηφισμάτων της Γενικής Συνέλευσης ήδη από το 1950 με αποκορύφωμα την ψήφιση του 1514 το 1960. Το ψήφισμα αυτό αποτελεί ιστορικής σημασίας άξονα για την εξέλιξη του δικαιώματος, πλέον στην αυτοδιάθεση ως αναφαίρετο και θεμελιώδες ανθρώπινο

¹ Τσάλτας Γρηγόρης Αναπτυξιακό φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ 126-129

δικαίωμα. Συνεπώς η σταδιακή και αποφασιστική κίνηση της αύξησης των μερών του οργανισμού, η παγκοσμιοποίησή του, προσέδωσε στο δικαίωμα αυτό την δέουσα προσοχή και κατέστη πλέον καίριο ζήτημα της διεθνούς κοινότητας. Οι Δικαστές λοιπόν επιχείρησαν να εξετάσουν το ζήτημα της αποκρυστάλλωσης του δικαιώματος αυτού και το κατά πόσο το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση απορρέει από το εθιμικό όσο και από το συμβατικό δίκαιο. Ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι πως 14 κράτη τα οποία συμμετείχαν στις γραπτές και προφορικές διαδικασίες θεώρησαν πως το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση απορρέει από το εθιμικό δίκαιο. Ο Δικαστής Cancado Tridante στην χωριστή άποψή του παρέθεσε ένα εκπληκτικό κείμενο, βαρύνουσας σημασίας όπου εξετάζει την αποκρυστάλλωση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση και την επίμονη ενασχόληση των Η.Ε. με αυτό.

Το ιστορικό πλαίσιο του ζητήματος μας βοηθά να κατανοήσουμε πλήρως τα δεδομένα που επικρατούσαν κατά τη διάρκεια της αποκόλλησης του Αρχιπελάγους από τον Μαυρίκιο για την δημιουργία μιας νέας αποικίας ονομαζόμενης BIOT. Ο Μαυρίκιος αποτέλεσε αποικία της Βρετανίας μέχρι και το 1968 όπου και του δόθηκε ανεξαρτησία. Οι συζητήσεις για την ανεξαρτησία του Μαυρικίου είχαν αρχίσει ήδη από το 1965 όπου και υπογράφηκε η Συμφωνία του Λάνκαστερ (Lancaster House Agreement) κατά την οποία ο Μαυρίκιος συναινούσε στην αποκόλληση μέρους της περιοχής του, του Αρχιπελάγους Τσάγος. Στην εν λόγω περιοχή το Η.Β και οι ΗΠΑ εγκατέστησαν στρατιωτικές βάσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα. Κατά τη διάρκεια της κατασκευής των βάσεων αυτών το Η.Β. από το 1967-1973 απέλασε τον πληθυσμό των νησιών του Αρχιπελάγους και έκτοτε τους απαγόρευσε την επιστροφή. Οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται να κατοικούν σε διάφορες χώρες συμπεριλαμβανομένου του Μαυρικίου του Η.Β. και τις Σεϋχέλλες. Σύμφωνα με το βρετανικό δίκαιο και τις αποφάσεις που αργότερα επήλθαν τους απαγορεύεται η επιστροφή για λόγους εθνικής ασφαλείας.

Στα χρόνια που ακολούθησαν και κυρίως από το 1980 και έπειτα ο Μαυρίκιος προσπάθησε μέσω διεθνών εργαλείων να ανακτήσει τα κυριαρχικά του δικαιώματα στην περιοχή. Οι εκδιωχθέντες νησιώτες επίσης προσπάθησαν να αποζημιωθούν και να διεκδικήσουν την επιστροφή τους στα πατρογονικά εδάφη τους τόσο εντός της εσωτερικής έννομης τάξης του Η.Β. όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω του ΕυρΔΔΑ. Και οι δύο αυτές προσπάθειες απέβησαν άκαρπες. Τελικώς ο Μαυρίκιος

βρήκε πρόσφορο έδαφος στην Γενική Συνέλευση ΗΕ όπου μέσω της Αφρικανικής Ένωσης μπόρεσε εν τέλει και έθεσε το ζήτημα στο ΔΔΧ, η γνωμοδότηση του οποίου τον αποζημίωσε πανηγυρικά.

Μέρος Πρώτο: Η Ανάλυση της Γνωμοδότησης για το Αρχιπέλαγος Chagos

A.Το Ιστορικό Πλαίσιο της Γνωμοδότησης

a.Η αποικιοποίηση του Μαυρικίου

Η Δημοκρατία του Μαυρικίου βρίσκεται στο νοτιοδυτικό κομμάτι του Ινδικού Ωκεανού, περίπου 400 ναυτικά μίλια ανατολικά της Μαδαγασκάρης και πάνω από 2,500 ναυτικά μίλια από τη νοτιοανατολική Ασία. Εκτός από το μεγαλύτερο νησί στην επικράτεια του, το νησί του Μαυρικίου, περιλαμβάνει επίσης τα νησιά Cargados Carajos Shoals (το γκρουπ St Brandon που αποτελείται από 16 νησιά και νησίδες) το νησί Rodrigues and Agalega². Στο τμήμα 111 του Συντάγματός του (που τέθηκε σε ισχύ το 1992), ο Μαυρίκιος επίσης διεκδικεί το νησί Tromelin. Το νησί του Μαυρικίου βρίσκεται περίπου 1,150 ναυτικά μίλια νοτιοδυτικά από το Αρχιπέλαγος Chagos, και περίπου 95 ναυτικά μίλια από τη Γαλλική επικράτεια της Réunion³.

Η ανεξαρτησία του Μαυρικίου ήρθε στις 12 Μαρτίου του 1968⁴. Λόγω κυρίως την γεωμορφολογίας του νησιού⁵ (γεμάτη ηφαίστεια και κοραλλιογενείς υφάλους) ο Μαυρίκιος ήταν για ένα μεγάλο διάστημα ακατοίκητος, παρόλα αυτά ήταν γνωστός στους Άραβες ναυτικούς ήδη από τον 10^ο αιώνα⁶. Αργότερα, ο Μαυρίκιος, πέρασε από μακρά περίοδο αποικιοκρατίας, αρχικά από τους Ολλανδούς τον 17^ο (1598-1710) όπου και έδωσαν στο νησί το όνομα Μαυρίκιος από τον Μαυρίκιο του Νασσάου⁷. Οι προσπάθειές τους να εγκατασταθούν στο νησί κατέληξαν άκαρπες και εν τέλει το εγκατέλειψαν, όπου και έγινε έρμαιο πειρατών.

² Βλέπε Παράρτημα 1

³ UK written Statements p.22-23

⁴ Houbert Jean, Mauritius Independence and Dependence The Journal of Modern African Studies, Vol. 19, No. 1 (Mar., 1981), pp. 75-105, Cambridge University Press σελ.75

⁵ Reviewed Work(s): The History of Mauritius, or the Isle of France, and the Neighboring Islands; From Their First Discovery to the Present Time; Composed Principally from the Papers and Memoirs of Baron Grant, Who Resided Twenty Years in the Island by Baron Grant and Charles Grant; Creoles and Coolies; Or, Five Years in Mauritius by Patrick Beaton Source: The North American Review, Vol. 96, No. 199 (Apr., 1863), σελ. 362

⁶ Βλ. υπ.3 σελ. 362

⁷ Βλ. υπ.3 σελ. 362

Το 1721 η Γαλλική Εταιρία Ανατολικών Ινδιών κατέλαβε τον Μαυρίκιο τον οποίο και ονόμασε ‘‘Νήσο της Γαλλίας’’⁸. Τα επόμενα 40 χρόνια η εγκατάσταση στο νησί προχωρούσε απρόσκοπτα όπου το 1767 η Γαλλία πήρε την κυριότητα του νησιού από την Γαλλική Εταιρία Ανατολικών Ινδιών, ταυτόχρονα εγκατέστησε σκλάβους από την Αφρικανική Ήπειρο στο νησί, και υιοθέτησε την καλλιέργεια ζάχαρης ως την κύρια πλουτοπαραγωγική πηγή. Η κίνηση αυτή επρόκειτο να μεταβάλει τόσο τις κοινωνικές όσο και τις οικονομικές συνθήκες του νησιού, καθώς από εκείνη τη χρονική περίοδο και έπειτα το νησί βασίζεται οικονομικά σχεδόν εξολοκλήρου από την καλλιέργεια ζάχαρης μέχρι και σήμερα. Το 1810, εν μέσω πολέμου μεταξύ Γαλλίας και Βρετανίας, η τελευταία κατέλαβε το νησί καθώς εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της στην ευρύτερη περιοχή. Το νησί είχε στρατηγική σημασία για την Βρετανία αφενός διότι διευκόλυνε την οδό της προς την Ινδία αφετέρου στερούσε από τη Γαλλία μια ναυτική βάση η οποία πολλές φορές χρησιμοποιούνταν ώστε να εμποδίζει τα βρετανικά πλοία στο δρόμο τους προς τις Ινδίες. Με την επάνοδο της ειρήνης το 1814, η Βρετανική κυριαρχία κατοχυρώθηκε και στη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων⁹. Το όνομα Μαυρίκιος παρέμεινε ίδιο όπως επίσης η γλώσσα τα ήθη, οι νόμοι και τα έθιμα των κατοίκων, γεγονός ιδιαίτερα ασυνήθιστο για την βρετανική αποικιοκρατία¹⁰.

Το 1835, η Βρετανία αποφάσισε να δώσει τέλος στην δουλεία και την εγκατέστησε με εργάτες συμβασιούχους από την Ινδία όπου κατέφθασαν στον Μαυρίκιο με σκοπό να δουλέψουν στις καλλιέργειες ζάχαρης¹¹. Μέχρι το τέλος του 1920 περίπου μισό εκατομμύριο Ινδοί εργάτες είχαν μεταναστεύσει στον Μαυρίκιο με σκοπό να εργαστούν στις καλλιέργειες αυτές. Ο σύγχρονος πληθυσμός του Μαυρικίου αποτελεί ένα συνονθύλευμα των παραπάνω εθνικοτήτων.

Μέσα στην Βρετανική Αυτοκρατορία ο Μαυρίκιος βρήκε μια τεράστια αγορά στην οποία μπορούσε να διοχετεύσει την παραγωγή ζάχαρης. Καθώς η ζήτηση ζάχαρης αυξανόταν, τόσο ανέβαινε και η τιμή της, γεγονός που οδήγησε στην ανάπτυξη αυτού

⁸ Ile de France.

⁹ Article VIII of the Treaty of Paris provided, in relevant part:

His Britannic Majesty ... engages to restore to His Most Christian Majesty ... the Colonies, Fisheries, Factories, and Establishments of every kind which were possessed by France on the 1st of January, 1792, in the Seas and on the Continents of America, Africa and Asia; with the exception, however, of the Islands of Tobago and St. Lucie, **and of the Isle of France and its Dependencies, especially Rodrigue and les Séchelles**, which several Colonies and Possessions

¹⁰ Βλ. υπ.2 σελ. 77

¹¹ Βλ. υπ. 2 σελ. 78

του είδους της καλλιέργειας, στην πράξη σχεδόν όλο το καλλιεργήσιμο έδαφος του Μαυρικίου είχε επικεντρωθεί στην προσοδοφόρα παραγωγή ζάχαρης¹². Ως αναπόφευκτη συνέπεια, όλα τα υπόλοιπα αγαθά για την κάλυψη των αναγκών του νησιού έπρεπε να εισάγονται. Το οικονομικό σύστημα του Μαυρικίου βασιζόμενο στην μονοκαλλιέργεια, ήταν ευάλωτο στις αυξομειώσεις των τιμών της ζάχαρης, δημιουργώντας ένα πλήρως εξαρτώμενο οικονομικό σύστημα, καθώς δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να έχει έλεγχο των τιμών στην παγκόσμια αγορά. Αυτή ακριβώς η εξάρτηση από την παγκόσμια αγορά, κέντρο της οποίας ήταν η Ευρώπη, τονίστηκε κυρίως στις πολιτικές διαδικασίες αναφορικά με την ανεξαρτησία του Μαυρικίου εν μέσω εθνικών εντάσεων και ανεργίας.

Αμέσως μετά τον Β ΠΠ υπήρξαν κοινωνικοπολιτικές αλλαγές στη μέχρι τότε σταθερή κοινωνική βάση του Μαυρικίου. Μια όχι και τόσο ευκαταφρόνητη μεσαία τάξη Ινδών άρχισε να σχηματίζεται καθώς οι απόγονοι των καλλιεργητών άρχισαν να ανεβαίνουν εκπαιδευτικές βαθμίδες και να λαμβάνουν μέρος τόσο στο πολιτικό γίνεσθαι όσο και στις δημόσιες υπηρεσίες του νησιού. Αυτή η αλλαγή έπαιξε καίριο ρόλο στο κίνημα της αποαποικιοποίησης όπως αυτό εκφράστηκε ιδιότυπα στο νησί του Μαυρικίου.

Αρχικά, οι πιέσεις είχαν ήδη ξεκινήσει από το 1948¹³, ζητώντας συνταγματικές αλλαγές κυρίως για το δικαίωμα σύστασης εμπορικών ενώσεων και απεργιών. Μια ομάδα Ινδών επαγγελματιών ίδρυσε το Εργατικό κόμμα του Μαυρικίου (Mauritius Labour Party) στις αρχές του Β' Π.Π.. Το κόμμα αυτό αποτελούμενο κυρίως από Ινδούς βρήκε μια ευρεία εκλογική βάση τόσο στους πλούσιους Ινδούς, λόγω εθνικότητας, όσο και στους καλλιεργητές ζάχαρης και στους πολιτικούς λειτουργούς του κράτους. Την ίδια στιγμή η αποικιοκρατική δύναμη προετοίμαζε τους ηγέτες του κόμματος να αναλάβουν τα ηνία του νησιού κατά την ανεξαρτητοποίηση.

Την ίδια στιγμή η ομάδα λευκών Γάλλων οι οποίοι είχαν παραμείνει στο νησί ως επικεφαλής της καλλιέργειας ζάχαρης έβλεπαν την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού με την μεταφορά δύναμης από τα χέρια τους στους συμβασιούχους εργάτες των καλλιεργειών "τους". Κατ' αυτόν τον τρόπο βρήκαν πολιτικούς συμμάχους αναζητώντας σε εθνική βάση. Οι πρώην σκλάβοι από την αφρικανική ήπειρο, που

¹²Βλ. υπ. 2 σελ. 77 "Η ζάχαρη και τα υπόπροϊόντα της αποτελούσαν το 98 % όλων των εξαγωγών του νησιού."

¹³ Βλ. υπ. 2 σελ. 80

είχαν παραγκωνισθεί με τον ερχομό των Ινδών στο νησί, και οι υπόλοιποι ευκατάστατοι Κρεολοί και δημόσιοι υπάλληλοι της μεσαίας τάξης ένιωθαν, ο καθένας για διαφορετικούς λόγους, απειλούμενοι από την άνοδο των Ινδών στην εξουσία. Ακόμη μειονότητες όπως μια μικρή ομάδα κινέζων και μουσουλμάνων ανταποκρίθηκαν στο πολιτικό αυτό κάλεσμα, και δημιούργησαν το PMSD (Party Mauricien Social Democrat).

Ως αποτέλεσμα υπήρξε η διαμόρφωση δύο εθνικών μετώπων. Αφενός δημιουργήθηκε η ένωση των Ινδών καλλιεργητών και επαγγελματιών, αφετέρου υπήρξε μια ομάδα πλουσίων Κρεολών. Παρόλες τις διαφορές τους το κοινό αυτών των δύο ήταν πως ήθελαν με κάθε τρόπο να κρατήσουν τον δεσμό μεταξύ του Μαυρικίου και της Βρετανίας και της Ευρώπης αντίστοιχα. Το M.L.P. διεκδικούσε την ανεξαρτησία του νησιού ενώ το PMSD είχε ως αίτημα την ενσωμάτωση από τη Βρετανική Αυτοκρατορία.

Στις 14 Δεκεμβρίου του 1960 η ΓΣ/ΟΗΕ υιοθέτησε το ψήφισμα 1514 αναφορικά με την ανεξαρτησία των αποικιών¹⁴. Την ίδια σχεδόν περίοδο, μια ομάδα εμπειρογνομόνων αποτελούμενη από Βρετανούς και Αμερικάνους ήδη εξερευνούσε επιλογές για μια τοποθεσία με σκοπό να εγκαθιδρύσουν στρατιωτικές βάσεις στον Ινδικό Ωκεανό. Αφότου απέκλεισαν ορισμένα νησιά για διάφορους λόγους κατέληξαν στο νησί Diego Garcia στο αρχιπέλαγος Chagos.

¹⁴ GA/RES 1514 "Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples" 14 Dec. 1960

b. Η εγκαθίδρυση στρατιωτικών βάσεων από Η.Β. ΚΑΙ Η.ΠΑ. στο αρχιπέλαγος Chagos.

Κατά την εγκαθίδρυση των στρατιωτικών βάσεων στο αρχιπέλαγος Chagos οι Βρετανοί και οι Αμερικάνοι ήρθαν αντιμέτωποι με δύο προβλήματα. Αφενός το αρχιπέλαγος ανήκε στον Μαυρίκιο, αφετέρου το νησί ήταν κατοικημένο. Στις 29 Ιουνίου του 1964 το Η.Β. ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με την αποικία του Μαυρικίου αναφορικά με την απόσπαση του αρχιπελάγους και στις 23 Σεπτεμβρίου του 1965 υπογράφηκε η Συμφωνία του Λάνκαστερ (Lancaster House Agreement)¹⁵. Η συμφωνία αυτή προέβλεπε την απόσπαση του αρχιπελάγους από τον Μαυρίκιο ως μέρος την συμφωνίας της ανεξαρτησίας του, και παρά το ψήφισμα 1514 της γενικής συνέλευσης το Η.Β. δημιούργησε μια νέα αποικία ονομαζόμενη B.I.O.T. (British Indian Ocean Territories)¹⁶, αποτελούμενη από το αρχιπέλαγος Chagos και τα νησιά Aldabra, Farquhar και Desroches¹⁷ που αποσπάστηκαν από τις Σεϋχέλλες¹⁸.

Οι συζητήσεις μεταξύ Η.Β. και ΗΠΑ που είχαν ήδη ξεκινήσει από το 1964 κατέληξαν στην υιοθέτηση Συμφωνίας (Agreement Concerning the Availability for Defense Purposes of the BIOT) η οποία προέβλεπε πως το ΗΒ θα λάβει τα απαραίτητα διοικητικά μέτρα ώστε να εξασφαλίσει πως οι αμυντικές ανάγκες της συμφωνίας θα τηρούνταν. Ανάμεσα στα διοικητικά μέτρα ήταν και η μετακίνηση του πληθυσμού των αυτοχθόνων του νησιού Diego Garcia¹⁹.

Η Συμφωνία του Λάνκαστερ προέβλεπε αποζημίωση 3 εκατομμυρίων στην κυβέρνηση του Μαυρικίου αναφορικά με την μετεγκατάσταση των κατοίκων του εν

¹⁵ ICJ Advisory Opinion of 25 February 2019, p.13

¹⁶ Στις 8 Νοεμβρίου του 1965

¹⁷ Βλέπε Παράρτημα 2

¹⁸ ICJ Advisory Opinion of 25 February 2019 P.14

¹⁹ 36. The talks between the United Kingdom and the United States resulted in the conclusion on 30 December 1966 of the "Agreement concerning the Availability for Defence Purposes of the British Indian Ocean Territory" and the conclusion of an Agreed Minute of the same date. 37. Based on the 1966 Agreement, the United States and the United Kingdom agreed that the Government of the United Kingdom would take any "administrative measures" necessary to ensure that their defence needs were met. The Agreed Minute provided that, among the administrative measures to be taken, was "resettling any inhabitants" of the islands. The inhabitants of the Chagos Archipelago are referred to as Chagossians and, sometimes, as the "Ilois" or "islanders". In this Opinion these terms are used interchangeably.

λόγω νησιού. Μεταξύ άλλων ανέφερε πως εάν η ανάγκη για τη χρήση των εγκαταστάσεων του νησιού παρέλθει τότε το νησί θα επιστραφεί στον Μαυρίκιο²⁰.

Η μετακίνηση του πληθυσμού έλαβε χώρα κυρίως μεταξύ του 1967 και ου 1973 με την κύρια υποχρεωτική μετεγκατάσταση να συμβαίνει μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου 1971²¹.

c. Η εμπλοκή του Μαυρικού και η αίτηση ΓΣ/ΟΗΕ για Γνωμοδότηση.

Στις 14 Ιουλίου 2016 ο Μαυρίκιος έγραψε στον Γενικό Γραμματέα ΟΗΕ ζητώντας την συμπερίληψη στην ατζέντα της ΓΣ/ΟΗΕ την αίτηση για γνωμοδότηση ονομαζόμενη ακριβώς ως : *“Request for an advisory opinion of the International Court of Justice on the legal consequences of the separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965”*²²

Η Γενική Επιτροπή πρότεινε να συμπεριληφθεί έπειτα από κάποιους μήνες κατά τη διάρκεια των οποίων ο Μαυρίκιος και το Ηνωμένο Βασίλειο θα προσπαθούσαν να λύσουν το ζήτημα σε διμερές επίπεδο. Έπειτα από αδιέξοδο στις διμερείς συναντήσεις στις 1 Ιουλίου 2017 ο Μαυρίκιος έγραψε στον Πρόεδρο της ΓΣ/ΟΗΕ λέγοντας :

“In accordance with your expectations, Mauritius has engaged in good faith in talks with the United Kingdom. However, these talks have not been successful. Mauritius

²⁰ “(i) negotiations for a defence agreement between Britain and Mauritius; (ii) in the event of independence an understanding between the two governments that they would consult together in the event of a difficult internal security situation arising in Mauritius; (iii) compensation totalling up to £3[million] should be paid to the Mauritius Government over and above direct compensation to landowners and the cost of resettling others affected in the Chagos Islands; (iv) the British Government would use their good offices with the United States Government in support of Mauritius’ request for concessions over sugar imports and the supply of wheat and other commodities; (v) that the British Government would do their best to persuade the American Government to use labour and materials from Mauritius for construction work in the islands (vii) that if the need for the facilities on the islands disappeared the islands should be returned to Mauritius”.

²¹ 43. Between 1967 and 1973, the entire population of the Chagos Archipelago was either prevented from returning or forcibly removed and prevented from returning by the United Kingdom. The main forcible removal of Diego Garcia’s population took place in July and September 1971.

²² 1 Letter dated 14 July 2016 from the Permanent Representative of Mauritius to the United Nations to the Secretary-General (A/71/142 of 14 July 2016)

*has therefore no choice but to ask for the consideration of item 87 by the General Assembly at the earliest date possible.*²³''

Έπειτα από το αίτημα του Μαυρικίου ο Πρόεδρος της ΓΣ/ΟΗΕ συγκάλεσε συνέλευση στις 22 Ιουνίου 2017. Την ημέρα εκείνη το Κονγκό (εκ μέρους των κρατών μερών των Η.Ε. της ομάδας των αφρικανικών κρατών) έδωσε ένα προσχέδιο του ψηφίσματος (draft resolution), λέγοντας πως ο σκοπός της αίτησης για γνωμοδότηση είναι να ζητήσουν την άποψη του Δικαστηρίου για τις νομικές επιπτώσεις της αποκοπής του Αρχιπελάγους από τον Μαυρίκιο²⁴.

Το ψήφισμα υιοθετήθηκε χωρίς αλλαγές ως ψήφισμα 71/292 στις 22 Ιουλίου 2017²⁵. Ψηφίστηκε με 94 ψήφους υπέρ²⁶, 15 ψήφους κατά²⁷ και 65 αποχές²⁸. Τέλος 19 κράτη ούτε ψήφισαν ούτε απείχαν²⁹.

²³ 5 Letter dated 1 June 2017 from the President of the General Assembly addressed to all Permanent Representatives and Permanent Observers to the United Nations

²⁴ 0 General Assembly, verbatim record, 71st Session, 88th Plenary Meeting, Thursday, 22 June 2017, 10 a.m. (A/71/PV.88), p. 5 (Congo)

²⁵ General Assembly Resolution 71/292 "Request for an advisory opinion of the International Court of Justice on the legal consequences of the separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965" (A/RES/71/292 of 22 June 2017)

²⁶ Υπέρ Algeria, Angola, Argentina, Azerbaijan, Bahamas, Bangladesh, Belarus, Belize, Benin, Bhutan, Bolivia (Plurinational State of), Botswana, Brazil, Burkina Faso, Burundi, Cabo Verde, Cameroon, Central African Republic, Chad, Comoros, Congo, Costa Rica, Côte d'Ivoire, Cuba, Cyprus, Democratic People's Republic of Korea, Democratic Republic of the Congo, Djibouti, Dominican Republic, Ecuador, Egypt, El Salvador, Equatorial Guinea, Eritrea, Ethiopia, Fiji, Gabon, Gambia, Ghana, Guatemala, Guinea, Guinea Bissau, Guyana, India, Jordan, Kenya, Kiribati, Lebanon, Lesotho, Liberia, Madagascar, Malawi, Malaysia, Mali, Marshall Islands, Mauritania, Mauritius, Mozambique, Namibia, Nauru, Nepal, Nicaragua, Niger, Nigeria, Pakistan, Papua New Guinea, Peru, Philippines, Republic of Moldova, Rwanda, Sao Tome and Principe, Saudi Arabia, Serbia, Seychelles, Sierra Leone, South Africa, South Sudan, Sudan, Swaziland, Syrian Arab Republic, Thailand, Togo, Trinidad and Tobago, Tunisia, Uganda, United Arab Emirates, United Republic of Tanzania, Uruguay, Vanuatu, Venezuela (Bolivarian Republic of), Vietnam, Yemen, Zambia, Zimbabwe.

²⁷ Κατά Afghanistan, Albania, Australia, Bulgaria, Croatia, Hungary, Israel, Japan, Lithuania, Maldives, Montenegro, New Zealand, Republic of Korea, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, United States of America.

²⁸ Andorra, Armenia, Austria, Bahrain, Barbados, Belgium, Bosnia and Herzegovina, Brunei Darussalam, Canada, Chile, China, Colombia, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Grenada, Iceland, Indonesia, Iraq, Ireland, Italy, Jamaica, Kazakhstan, Kuwait, Kyrgyzstan, Latvia, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Mexico, Micronesia (Federated States of), Mongolia, Myanmar, Netherlands, Norway, Oman, Palau, Panama, Paraguay, Poland, Portugal, Qatar, Romania, Russian Federation, Saint Kitts and Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Samoa, San Marino, Singapore, Slovakia, Slovenia, Solomon Islands, Spain, Sri Lanka, Sweden, Switzerland, the former Yugoslav Republic of Macedonia, Timor-Leste, Turkey, Tuvalu. (A/71/PV.88), pp. 17-18

²⁹ Antigua and Barbuda, Cambodia, Dominica, Georgia, Haiti, Honduras, Iran, Laos, Libya, Monaco, Morocco, Senegal, Somalia, Suriname, Tajikistan, Tonga, Turkmenistan, Ukraine, Uzbekistan

B. Το Προπαρασκευαστικό Στάδιο της Γνωμοδότησης: Η γνωμοδοτική διαδικασία:

α. Προδικαστικές ενστάσεις και γνωμοδοτική αρμοδιότητα του ΔΔΧ για την υπόθεση των Chagos

ι. Επιχειρήματα ΗΒ για αναρμοδιότητα ΔΔΧ

Η Γνωμοδοτική αρμοδιότητα του ΔΔΧ απορρέει από το άρθρο 65(1) του Καταστατικού του, το οποίο αναφέρει :

“ The Court may give an advisory opinion on any legal question at the request of whatever body may be authorized by or in accordance with the Charter of the United Nations to make such a request. ”³⁰

Δύο πράγματα πρέπει να τονισθούν αναφορικά με το παραπάνω άρθρο. Πρώτον πως το Δικαστήριο ‘μπορεί’ (may/ peut donner) να ασκήσει τη γνωμοδοτική του ιδιότητα. Δεύτερον οφείλουμε να σταθούμε στη φύση της ερώτησης η οποία πρέπει να είναι νομικής φύσεως (any legal question). Εισάγεται εδώ ένας στενότερος ορισμός από αυτόν που υπήρχε στο ΔΔΔΔ, όπου χαρακτηριστικά αναφερόταν πως το Δικαστήριο μπορεί να ασκήσει τη γνωμοδοτική του ιδιότητα σε κάθε διαφορά ή ερώτηση που θα ανέκυπτε (“give an advisory opinion upon any dispute or question referred to it ...” / “sur tout différend ou tout point”).

Το Ηνωμένο Βασίλειο από την αρχή της υπόθεσης πρόβαλε προδικαστικές ενστάσεις. Στις γραπτές δηλώσεις του χώρισε τα επιχειρήματα του σε δύο κατηγορίες, οι οποίες θα αναλυθούν παρακάτω. Πρωτίστως γίνεται αναφορά στο άρθρο 65(1) και στην αρχή της διακριτικής ευχέρειας (discretion) του Δικαστηρίου να αποφασίζει, εάν θα προχωρήσει στην εξέταση του ζητήματος ή όχι. Δεύτερον γίνεται εκτενής αναφορά στην δικαιοδοσία του Δικαστηρίου (judicial propriety). Το Η.Β. και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις αντλεί επιχειρήματα από παλαιότερες γνωμοδοτήσεις του Δικαστηρίου, κυρίως από τη Γνωμοδότηση για τη Δυτική Σαχάρα και τη Γνωμοδότηση για το Τέιχος.

30

Από την αρχή των γραπτών του Δηλώσεων το Η.Β. κατέστησε σαφές πως το Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να εξετάσει την υπόθεση καθώς η διαφορά που έχει προκύψει αφορά τις διμερείς σχέσεις των δύο κρατών *“the United Kingdom considers that the Court should decline to respond to this Request for an advisory opinion. The Request concerns a dispute that has arisen “independently in bilateral relations”*.

Ακριβώς αυτό είναι και το πρώτο επιχείρημά του αναφορικά με το άρθρο 65(1). Αναφέρεται ρητά στο εν λόγω άρθρο πως η ερώτηση προς το Δικαστήριο θα πρέπει να είναι νομικής φύσεως. Το Η.Β. υποστηρίζει πως σε κάθε περίπτωση το ζήτημα που τίθεται δεν είναι νομικής φύσεως αντιθέτως εμπίπτει στις διμερείς διαφορές που το Η.Β. και ο Μαυρίκιος έχουν τόσο αναφορικά με το αρχιπέλαγος όσο και με τους τσαγοσιανούς.

Επιπλέον υποστηρίζει πως και το ίδιο το Δικαστήριο έχει αναφέρει σε παλαιότερη γνωμοδότηση πως η αρχή της διακριτικής ευχέρειας είναι βαρύνουσας σημασίας και πως έχει επισημάνει περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτή η αρχή θα ήταν κατάλληλο να εφαρμοστεί. Συγκεκριμένα παραθέτει μέρος από την Γνωμοδότηση για την Δυτική Σαχάρα, υποστηρίζοντας πως το Δικαστήριο είχε τονίσει πως ένα κράτος δεν είναι υποχρεωμένο να επιτρέψει να εξεταστούν οι διαφορές του δικαστικά χωρίς την συγκατάθεσή του³¹.

“Thus the Court [in Interpretation of Peace Treaties] recognized that lack of consent might constitute a ground for declining to give the opinion requested if, in the circumstances of a given case, considerations of judicial propriety should oblige the Court to refuse an opinion. In short, the consent of an interested State continues to be relevant, not for the Court’s competence, but for the appreciation of the propriety of giving an opinion.

In certain circumstances, therefore, the lack of consent of an interested State may render the giving of an advisory opinion incompatible with the Court’s judicial character. An instance of this would be when the circumstances disclose that to give a reply would have the effect of circumventing the principle that a State is not obliged to allow its disputes to be submitted to judicial settlement without its consent”

Πάνω σε αυτό το απόσπασμα το Ηνωμένο Βασίλειο στηρίζει πέντε επιχειρήματα. Πρώτον πως οι Γνωμοδοτήσεις του Δικαστηρίου δείχνουν πως η αρχή της

³¹ Written Statement of the UK Σελ. 102 <https://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20180215-WRI-01-00-EN.pdf>

συναίνεσης παραμένει πολύ σημαντική, ήδη από το 1975 και μέχρι και σήμερα³². Δεύτερον αναφέρει πως η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου υπό το άρθρο 65(1), είναι διαφορετικής φύσεως από την επίμαχη υπόθεση, και πως παρόλα αυτά αυτό δεν αναιρεί την αρχή της συναίνεσης. Προσθέτως, η γνωμοδότηση δεν είναι δεσμευτική στα μέρη μιας διαφοράς, αντίθετα με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου, και δίνεται στο θεσμικό όργανο που την έχει ζητήσει. Παρόλα αυτά το Δικαστήριο καλείται να δώσει την άποψή του σε μορφή επιχειρημάτων που απορρέουν από το δίκαιο και τέτοια επιχειρήματα, παρόλο που είναι μη δεσμευτικά, έχουν απευθυνθεί και σε τρίτα κράτη³³. Τρίτον πως η φύση του άρθρου 65(1) δεν είναι να εγκαθιδρύσει μιας μορφής μη δεσμευτικού μηχανισμού δικαστικού διακανονισμού³⁴ για αιτούντες οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα να θεμελιώσουν δικαιοδοσία για το επίμαχο θέμα τους, αλλά βρίσκουν υποστήριξη στη Γενική Συνέλευση. Διαφορετικά το Δικαστήριο θα γινόταν οι κοιτίδα για πολλαπλές διάσημες ή/και μακροχρόνιες διαφορές για τις οποίες δεν υπάρχει συμπεφωνημένο forum. Τέταρτον πως η ύπαρξη διαφοράς πίσω από το αίτημα είναι συχνό φαινόμενο, και το Δικαστήριο έχει αναφέρει πως η απλή και μόνον ύπαρξη μιας διαφοράς δεν είναι αρκετή ώστε το ίδιο να αποφασίσει να μην εξετάσει την υπόθεση. Είναι απαραίτητο η ύπαρξη διαφοράς να άπτεται λόγους δικαιοδοσίας που θα απαιτούσαν από το Δικαστήριο να αρνηθεί να εξετάσει την υπόθεση, το ίδιο το Δικαστήριο έχει αναφέρει πως θα έπρεπε να υπάρχουν αδιάσειστα επιχειρήματα ώστε να οδηγηθεί σε άρνηση εξέτασης της υπόθεσης που εμπίπτει παρόλα αυτά στην δικαιοδοσία του³⁵. Τέλος αναφέρει πως μπορεί να υπάρχουν και άλλοι λόγοι που να οδηγούν στην αμφισβήτηση της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου.

³² Βλ. Υπ. 28 Σελ 103

³³ See e.g. the Court's declaration in the dispositif in the Wall case that "[a]ll States are under an obligation not to recognize the illegal situation resulting from the construction of the wall ..." (ibid., p. 202). Such a declaration is not formally binding, but that would also be true in a contentious case. See Article 59 of the Statute: "The decision of the Court has no binding force except between the parties and in respect of that particular case."

³⁴ Article 65(1) to establish a form of residual, non-binding dispute settlement mechanism for claimants who are unable to establish contentious jurisdiction in respect of their claims, but are able to find support for a request from a majority in the General Assembly

³⁵ "What is necessary is that the existence of a given dispute engages considerations of judicial propriety that require the Court to refuse an opinion, and the Court has said that compelling reasons would be needed to lead it to refuse its opinion in response to a request falling within its jurisdiction" See e.g. Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, p. 403, at p. 416, para. 31. Although cf. Dissenting Opinion of Judge Bennouna, para. 5, and Separate Opinion of Judge Keith, para. 5

Έπειτα το Ηνωμένο Βασίλειο αναλύει εκτενώς την δικαιοδοσία (judicial propriety) του Δικαστηρίου στην επίμαχη υπόθεση. Τα επιχειρήματα του συγκεντρώνονται κυρίως γύρω από τη φύση της διαφοράς, παραθέτοντας στοιχεία που αποδεικνύουν την πολιτική φύση της διαφοράς των δύο χωρών ανά τα έτη. Αναφέρει την Συμφωνία του 1965 και πως οι διεκδικήσεις του Μαυρικίου ξεκίνησαν μόλις την δεκαετία του 1980 αναφορικά με το Αρχιπέλαγος Chagos. Αναφέρει επίσης πως ο Μαυρίκιος είχε προσφύγει σε διαιτησία και πως το διαιτητικό δικαστήριο είχε αρνηθεί να αποφασίσει πάνω σε θέματα κυριαρχίας καθώς δεν είχε δικαιοδοσία. Το 2001 ο Μαυρίκιος ζήτησε τη συναίνεση του Η.Β. ώστε να θέσει την υπόθεση στο Δικαστήριο, το Η.Β. δεν συναίνεσε, έπειτα το 2004, έκανε εκ νέου δημόσια γνωστή την πρόθεση του να εκδικαστεί η υπόθεση από το Δικαστήριο. Το 2011-2012 ο Μαυρίκιος έθεσε εκ νέου ζήτημα κυριαρχίας στο Αρχιπέλαγος Chagos αυτή τη φορά στο βασισμένος στην Διεθνή Σύμβαση για την Κατάργηση κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων³⁶. Υποστηρίζει λοιπόν πως ο Μαυρίκιος επί σειρά ετών προσπαθούσε να βρει forum στο οποίο να θέσει το ζήτημα της κυριαρχίας αναφορικά με τη μακροχρόνια διμερή διαφορά αναφορικά με το Αρχιπέλαγος Chagos και πως το 2016 στράφηκε στη Γενική Συνέλευση υποστηρίζοντας πως το ζήτημα που εγείρεται είναι αυτό της από αποικιοποίησης³⁷.

Υποστηρίζει πως το ζήτημα που τίθεται εμπρός του Δικαστηρίου είναι ζήτημα κυριαρχίας και συγκεκριμένα πως η δεύτερη ερώτηση που τίθεται προς το Δικαστήριο εμπίπτει αμιγώς σε θέματα κυριαρχικών δικαιωμάτων αναφορικά με το Αρχιπέλαγος³⁸.

Επιπλέον τονίζει πως το Δικαστήριο θα κληθεί να έρθει αντιμέτωπο με μία σειρά πολύπλοκων γεγονότων συμπεριλαμβανομένων και των διμερών σχέσεων του Η.Β. και του Μαυρικίου την περίοδο 1965-1968, και έπειτα.

³⁶ In January 2001, Mauritius expressly sought the United Kingdom's consent to resolution of the dispute over sovereignty before this Court, but that consent was not given²⁸⁷. Again, in 2004 Mauritius publicly stated that it was intent on bringing a case against the United Kingdom before the Court²⁸⁸. In 2011-2012, Mauritius reiterated its claim to sovereignty over the Chagos Archipelago and indicated to the United Kingdom that it was considering the commencement of proceedings before this Court under the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination²⁸⁹.

³⁷ in 2016, Mauritius turned to the General Assembly, with the matter portrayed as one concerning decolonization, although it concerns the same issues that have for decades been at the centre of a bilateral dispute.

³⁸ Question (b) thus appears inevitably to require consideration of the current position so far as concerns sovereignty

Ακόμη υποστηρίζει πως η απόφαση δεν θα βοηθήσει την Γενική Συνέλευση στις λειτουργίες της και πως το ζήτημα για το Αρχιπέλαγος Chagos δεν ήταν επί σειρά ετών στα ζητήματα τα οποία η Συνέλευση έθετε ως προτεραιότητα.

Σε όλη τη μακροσκελή ανάλυσή του το Η.Β. αναφέρει συνεχώς πως υπήρξε ήδη μια διαιτησία που έχει αποφανθεί επί του ζητήματος και πως το Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να επανεξετάσει το ζήτημα.

Επιπλέον τόνισε πως η Συμφωνία του 1965 έκανε σαφές πως είχε δοθεί η συναίνεση του Μαυρικίου για το αρχιπέλαγος Chagos, τόσο πριν όσο και μετά την ανεξαρτησία του νησιού, και πως αυτή η Συμφωνία ήταν βασισμένη στην πραγματική συναίνεση του εν λόγω κράτους χωρίς να τίθεται κανένα ζήτημα αμφισβήτησης³⁹.

Υποστήριξε επίσης πως τα χρόνια που ακολούθησαν από την υπογραφή της Συμφωνίας και έπειτα ο Μαυρίκιος δεν είχε εγείρει αμφισβητήσεις αναφορικά με την κυριαρχία του Ηνωμένου Βασιλείου στο αρχιπέλαγος Chagos, καθώς είχε αποδεχτεί πλήρως την Συμφωνία. Μόνο από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα η διαφορά ήρθε στο προσκήνιο των διμερών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Υποστήριξε δε, πως η διαφορά δεν είναι νομικής φύσεως εν αντιθέσει, αποτελεί πολιτική διαφορά που επαφίεται στις διμερείς σχέσεις μεταξύ των χωρών⁴⁰.

Επιπλέον το Η.Β. αναφέρει πως ήδη υπήρχε μια δεσμευτική απόφαση (award) που δέσμευε και τις δύο χώρες και πως το ΔΔΧ δεν θα μπορούσε να αποφασίσει πάνω στα συγκεκριμένα θέματα δικαίου θαλάσσης⁴¹. Τέλος επιμένει πως η εξέταση της υπόθεσης από το ΔΔΧ θα είναι ασύμβατη με το άρθρο 65(1)⁴².

³⁹ That is a uniquely bilateral matter given that the relevant consent is to be found in the bilateral 1965 Agreement and the subsequent exchanges of the United Kingdom and Mauritius, both before and after independence. Indeed, it will only be through Mauritius asserting in these proceedings, as it asserted in the recent Chagos Arbitration 42, that the 1965 Agreement was not based on its valid consent that there could be any debate as to the Questions raised in the Request.

⁴⁰ 1.19 It was only from the early 1980s that the dispute arose, and independently so, in the bilateral relations of the United Kingdom and Mauritius.

1.21 Thus, and unless the Court is somehow able to interpret and respond to the Questions without going into the long-disputed bilateral issues, in particular over sovereignty, to give an advisory opinion in response to this Request would not be consistent with judicial propriety

⁴¹ the United Kingdom finds it very difficult to read the Request in any way other than as requiring an opinion from the Court on these long-disputed issues, including as to the current legal consequences (cf. Western Sahara). Likewise, the United Kingdom finds it difficult to see how the case that Mauritius is making can be consistent with the binding determinations already made in the Chagos Arbitration.

⁴² If the principle of non-circumvention is not to be upheld in this case, and the Court is to express its position on the bilateral Agreements and post-1968 reaffirmations and bilateral relations between the United Kingdom and Mauritius, then it appears that the principle may be taken as abandoned

ii.Απάντηση του ΔΔΧ

Το Δικαστήριο απάντησε στις ενστάσεις του Η.Β. χωρίζοντας τα επιχειρήματα του σε δύο μέρη. Πρώτον εξέτασε τη δικαιοδοσία (jurisdiction) και δεύτερον το ζήτημα της διακριτικής ευχέρειας (discretion).

Αρχικά το Δικαστήριο αναφέρει πως αντλεί την δικαιοδοσία του από το άρθρο 65(1) του Καταστατικού του:

“[t]he Court may give an advisory opinion on any legal question at the request of whatever body may be authorized by or in accordance with the Charter of the United Nations to make such a request”

Επισημαίνει επίσης πως η Γενική Συνέλευση έχει τη δυνατότητα να ζητήσει Γνωμοδότηση σύμφωνα με το άρθρο 96 (1) του Χάρτη:

“[t]he General Assembly . . . may request the International Court of Justice to give an advisory opinion on any legal question”.

Αναφέρει έπειτα τα δύο ερωτήματα που τέθηκαν από τη Γενική Συνέλευση⁴³ [Εάν η διαδικασία της από αποικιοποίησης του Μαυρικίου έχει νομίμως ολοκληρωθεί σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο όταν του δόθηκε ανεξαρτησία έπειτα από τον διαχωρισμό του από το Αρχιπέλαγος Chagos. Το δεύτερο ερώτημα είναι αναφορικά με τις συνέπειες που απορρέουν υπό το διεθνές δίκαιο από τη συνεχιζόμενη διοίκηση του Αρχιπελάγους Chagos από το Ηνωμένο Βασίλειο.] και αμέσως καθιστά σαφές πως οι ερωτήσεις που έχουν τεθεί είναι σε συμφωνία με τον Χάρτη και είναι νομικής φύσεως.

Το Δικαστήριο απαντά αναφορικά με το επιχείρημα πως οι ερωτήσεις που έχουν τεθεί, δεν αντανakλούν το πραγματικό ζήτημα καθώς σχετίζονται με το θέμα της από αποικιοποίησης αλλά στην πραγματικότητα θέλουν να θέσουν το ζήτημα της κυριαρχίας, όπως επίσης και στο επιχείρημα πως δεν υπάρχει ένα ακριβές ερώτημα

altogether. It is submitted that this would be inconsistent with both the language of Article 65(1), the Court's jurisprudence, and its position as a Court of Law

⁴³ whether the process of decolonization of Mauritius was lawfully completed having regard to international law when it was granted independence following the separation of the Chagos Archipelago. The second question relates to the consequences arising under international law from the continued administration by the United Kingdom of the Chagos Archipelago.

πάνω στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση, υπό το φως του άρθρου 65(2). Το Δικαστήριο επισημαίνει πως τα επιχειρήματα που αντλούνται από το άρθρο 65(2) δεν του στερούν τη δικαιοδοσία να δώσει γνωμοδότηση, υποστηρίζοντας πως και στο παρελθόν στην Γνωμοδότηση για το Τείχος το Δικαστήριο έκρινε πως ‘ή έλλειψη σαφήνειας μιας ερώτησης δεν στερεί από το Δικαστήριο δικαιοδοσία. Αντιθέτως αυτή ακριβώς η ασάφεια χρειάζεται αποσαφήνιση/επεξήγηση στην ερμηνεία, όπως έχουν δοθεί και στο παρελθόν από το Δικαστήριο σε άλλες υποθέσεις⁴⁴’.

Αποφασίζει λοιπόν πως έχει δικαιοδοσία να εξετάσει την υπόθεση όπως ζητήθηκε από την res 71/292 της Γενικής Συνέλευσης.

Έπειτα το Δικαστήριο εξετάζει την αρχή της διακριτικής ευχέρειας (discretion). Αναφέρει αρχικά πως η αρχή αυτή υπάρχει για να προστατέψει την ακεραιότητα της δικαστικής λειτουργίας του Δικαστηρίου ως το κύριο δικαστικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών, και υποστηρίζει πως μόνο σημαντικοί λόγοι (compelling reasons) μπορούν να οδηγήσουν το Δικαστήριο να αρνηθεί να δώσει μια Γνωμοδότηση, και πως θα εξετάσει πολύ προσεκτικά εάν υφίσταται τέτοιο λόγοι στην εν λόγω υπόθεση.

Εξετάζει λοιπόν τέσσερα επιχειρήματα που έχουν δοθεί από το Η.Β. ως λόγοι για τους οποίους το Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να δώσει Γνωμοδότηση.

Αρχικά εξετάζει το επιχείρημα πως το Δικαστήριο έχει κληθεί να εκφέρει άποψη πάνω σε πολύπλοκα και διαμφισβητούμενα πραγματικά γεγονότα. Αναφέρει λοιπόν, πως έχει παρατεθεί μεγάλος όγκος πληροφοριών από τα Ηνωμένα Έθνη όπως επίσης τρίτα μέρη έχουν εκφέρει την άποψη τους με γραπτές δηλώσεις και σχόλια όπως επίσης και με προφορικές δηλώσεις. Ακόμη η Αφρικανική Ένωση έχει συμμετάσχει τόσο στη γραπτή όσο και στην προφορική διαδικασία. Όλα τα παραπάνω παρείχαν στο Δικαστήριο πληροφορίες και επίσημα αρχεία ακόμη και από τη δεκαετία του 1960 και την ανεξαρτησία του Μαυρικίου. Επομένως το Δικαστήριο έκρινε πως η παρούσες διαδικασίες παρέχουν επαρκείς πληροφορίες αναφορικά με τα πραγματικά περιστατικά ώστε το Δικαστήριο να δώσει Γνωμοδότηση⁴⁵.

⁴⁴ “lack of clarity in the drafting of a question does not deprive the Court of jurisdiction. Rather, such uncertainty will require clarification in interpretation, and such necessary clarifications of interpretation have frequently been given by the Court.” (Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2004 (I), pp. 153-154, para. 38.)

⁴⁵ LEGAL CONSEQUENCES OF THE SEPARATION OF THE CHAGOS ARCHIPELAGO FROM MAURITIUS IN 1965 ADVISORY OPINION παρ. 73 και 74 <https://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20190225-01-00-EN.pdf>

Σχετικά με το δεύτερο επιχείρημα που τίθεται, για το εάν η γνωμοδότηση θα βοηθήσει την Γενική Συνέλευση στην άσκηση των καθηκόντων της το Δικαστήριο κρίνει πως δεν είναι στις δικές του λειτουργίες να κρίνει την χρησιμότητα της απάντησης, αντιθέτως θα πρέπει η ίδια η ΓΣ/ΟΗΕ να αποφασίσει⁴⁶ εάν χρειάζεται την απάντηση του Δικαστηρίου για την σωστή επιτέλεση των λειτουργιών της⁴⁶. Αναφέρει επίσης πως στην υπόθεση για τα Πυρηνικά (Advisory Opinion on Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons) το Δικαστήριο δεν είχε δεχθεί το επιχείρημα πως θα έπρεπε να αρνηθεί να απαντήσει στην ερώτηση της ΓΣ/ΟΗΕ στη βάση ότι η Συνέλευση δεν είχε εξηγήσει στο Δικαστήριο για ποιον λόγο ήθελε την Γνωμοδότηση. Όπως επίσης υπήρχαν παρόμοιες αναφορές τόσο στη Γνωμοδότηση για το Τείχος όσο και σε αυτήν για τη Δυτική Σαχάρα⁴⁷. Κρίνει λοιπόν πως δεν μπορεί να αρνηθεί να δώσει Γνωμοδότηση στη βάση του ότι δεν θα βοηθήσει την ΓΣ/ΟΗΕ να ασκήσει τις λειτουργίες της.

Τρίτον αναλύει το επιχείρημα για το εάν θα ήταν σωστό να επανεξετάσει μια ερώτηση που έχει οροθετηθεί από το Διαιτητικό Δικαστήριο υπό το Παράρτημα VII της UNCLOS στην Διαιτησία αναφορικά με την Θαλάσσια Προστατευόμενη Περιοχή του Αρχιπελάγους Chagos. Εδώ το Δικαστήριο υπογραμμίζει πως η γνωμοδότηση του δεν δίνεται στα κράτη αλλά στο όργανο το οποίο έθεσε την ερώτηση⁴⁸, και πως η αρχή της *res judicata* δεν το εμποδίζει να δώσει μια γνωμοδότηση, όπως επίσης πως όταν απαντάει σε μια ερώτηση πάντοτε λαμβάνει υπόψιν κάθε σχετική απόφαση, και πως σε κάθε περίπτωση τα θέματα τα οποία εξετάστηκαν από το διαιτητικό δικαστήριο δεν είναι ίδια με αυτά στην επίμαχη υπόθεση, ως εκ τούτου δεν μπορεί να αρνηθεί να εκφέρει γνώμη σε αυτή τη βάση⁴⁹.

Τέλος όσον αφορά το εάν η ερώτηση συνδέεται με μια εκκρεμή διαφορά ανάμεσα σε δύο κράτη τα οποία δεν έχουν συναινέσει στον διακανονισμό της από το Δικαστήριο, αναφέρει πως όντως θα μπορούσε να υπάρξει σοβαρός λόγος ώστε να αρνηθεί να

⁴⁶ (Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010 (II), p. 417, para. 34).

⁴⁷ 77. In the Advisory Opinion on Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, the Court stated that it “cannot substitute its assessment of the usefulness of the opinion requested for that of the organ that seeks such opinion” (I.C.J. Reports 2004 (I), p. 163, para. 62). The Court recalls that “[i]n any event, to what extent or degree its opinion will have an impact on the action of the General Assembly is not for the Court to decide” (Western Sahara, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1975, p. 37, para. 73).

⁴⁸ ” (Interpretation of Peace Treaties with Bulgaria, Hungary and Romania, First Phase, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1950, p. 71)

⁴⁹ Βλ. Υπ. 42 παρ. 81

δώσει γνωμοδότηση όταν η απάντησή του θα είχε ως αποτέλεσμα να παραγκωνίσει την αρχή όπου το κράτος δεν είναι υποχρεωμένο να επιτρέψει οι διαφορές του να υποβληθούν σε δικαστικό διακανονισμό χωρίς την συγκατάθεση του⁵⁰. Όμως επισημαίνει πως η ερώτηση από την ΓΣ/ΟΗΕ σχετίζεται με την από αποικιοποίηση του Μαυρικίου και δεν αποσκοπούσε στο να λύσει μια εδαφική διαφορά αναμεσα σε δύο κράτη. Αντιθέτως ζητά την άποψη του Δικαστηρίου ώστε να μπορέσει να ασκήσει τις αρμοδιότητες της αναφορικά με την από αποικιοποίηση του Μαυρικίου, και γενικότερα για το ζήτημα της από αποικιοποίησης. Αναγνωρίζει πως η ΓΣ/ΟΗΕ έχει μια μακρά και συνεχή ιστορία στην προσπάθεια της να φέρει το καθεστώς την αποικιοποίησης σε τέλος, ήδη από τα πρώτα χρόνια των Η.Ε. όπου έχει παίξει ενεργό ρόλο σε αυτό το ζήτημα. Αναφέρει το άρθρο 1 παρ. 2 του Χάρτη όπου εγκαθιδρύει ως έναν από τους σκοπούς των Η.Ε. τον σεβασμό στην αρχή των ίσως δικαιωμάτων και την αυτοδιάθεση των λαών. Αναφέρει το Κεφάλαιο XI του Χάρτη και τη σύνδεση του με τις μη αυτοδιοικούμενες περιοχές και το άρθρο 73 όπου ζητά από τις διοικητικές δυνάμεις των περιοχών αυτών να μεταφέρουν πληροφορίες αναφορικά με την οικονομική, εκπαιδευτική και κοινωνική κατάσταση των περιοχών αυτών⁵¹. Υπ' αυτή τη βάση είχε δημιουργηθεί η τέταρτη επιτροπή της γενικής συνέλευσης όπου έπειτα αντικαταστάθηκε από την επιτροπή των είκοσι τεσσάρων.

Από τα παραπάνω το Δικαστήριο έρχεται στο συμπέρασμα πως το ζήτημα της αποαποικιοποίησης έχει απασχολήσει εκτενώς τα Η.Ε. και πως ο ρόλος της ΓΣ/ΟΗΕ είναι αδιαχώριστος με το ζήτημα αυτό.

Τέλος αναφέρει πως όντως μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς τις νομικές ερωτήσεις σε μια γνωμοδότηση και πως το γεγονός πως το Η.Β. και ο Μαυρίκιος έχουν αποκλίνουσες απόψεις δεν σημαίνει πως το Δικαστήριο απαντώντας στην αίτηση της ΓΣ/ΟΗΕ για γνωμοδότηση θα ασχοληθεί με την διμερή διαφορά των δύο αυτών κρατών⁵².

⁵⁰ "would have the effect of circumventing the principle that a State is not obliged to allow its disputes to be submitted to judicial settlement without its consent" (Western Sahara, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1975, p. 25, para. 33).

⁵¹ the Court notes that Chapter XI of the Charter of the United Nations relates to non-self-governing territories and that the first article in that Chapter, Article 73, provides that administering powers of non-self-governing territories are required, inter alia, to "transmit regularly to the Secretary-General for information purposes . . . statistical and other information of a technical nature relating to economic, social, and educational conditions in the territories for which they are respectively responsible"

⁵² Βλ. υπ. 42 παρ. 89

Υπ' αυτές τις συνθήκες το Δικαστήριο έκρινε πως το να δώσει γνωμοδότηση δεν παρεμβαίνει στο αρχή την συναίνεσης ενός κράτους στον δικαστικό διακανονισμό των διαφορών του με ένα άλλο. Ως εκ τούτου το Δικαστήριο δεν μπορεί να κάνει χρήση της διακριτικής του ευχέρειας και να μην δώσει γνωμοδότηση⁵³. Καταλήγει πως δεν υπάρχουν σοβαροί λόγοι ώστε να αρνηθεί μα δώσει τη γνωμοδότηση που ζητήθηκε από την Γενική Συνέλευση.⁵⁴

‘In light of the foregoing, the Court concludes that there are no compelling reasons for it to decline to give the opinion requested by the General Assembly.’

⁵³ Βλ. υπ. 42 παρ. 90

⁵⁴ Βλ. υπ. 42 παρ. 91

b. Συμμετοχή Διεθνών Δρώντων στη Γραπτή και Προφορική Φάση της Γνωμοδοτικής Διαδικασίας ενώπιον του ΔΔΧ

i. Γραπτές και προφορικές δηλώσεις Κρατών και Διεθνών Οργανισμών (ΑΕ)

Στις 22 Ιουνίου 2017 η ΓΣ/ΟΗΕ υιοθέτησε το res 71/292 στο οποίο αναφέρεται στο άρθρο 65 του Καταστατικού του Δικαστηρίου ζητώντας να αποδώσει γνωμοδότηση σε δύο ερωτήματα.

Τριάντα ένα κράτη⁵⁵ των Ηνωμένων Εθνών και η Αφρικανική Ένωση παρέθεσαν γραπτές δηλώσεις και δέκα κράτη της Αφρικανικής Ένωσης παρέθεσαν γραπτά σχόλια στις γραπτές δηλώσεις. Είκοσι ένα κράτη της Αφρικανικής Ένωσης συμμετείχαν στις προφορικές διαδικασίες που έλαβαν χώρα από τις 3 έως τις 6 Σεπτεμβρίου 2018.

Για να εξετάσουμε τις παραπάνω παρεμβάσεις των κρατών κρίνεται σκόπιμο να υπάρξει μια ομαδοποίηση. Τα κράτη τα οποία υποστήριζαν τα επιχειρήματα του Μαυρικού και τα κράτη τα οποία ήταν υπέρ των θέσεων του Ηνωμένου Βασιλείου.

Υπέρ των θέσεων του Ηνωμένου Βασιλείου, πιο συγκεκριμένα πως το Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να εξετάσει την υπόθεση αφενός διότι το ζήτημα που ανακύπτει δεν εμπίπτει στην γενικότερη συζήτηση της αποαποικιοποίησης αλλά λειτουργεί ως πρόφαση για την ανάδειξη και πιθανή λύση μιας διμερούς εδαφικής διαφοράς, αφετέρου τα επιχειρήματα συγκεντρώνονται γύρω από την δικαιοδοσία του δικαστηρίου και την αρχή της συναίνεσης του κράτους. Τα κράτη Γαλλία Ισραήλ ΗΠΑ Αυστραλία, υποστηρίζουν ακράδαντα πως το Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να αποδώσει γνωμοδότηση καθώς τίθεται το ζήτημα της συναίνεσης και πως το Η.Β. δεν παρέχει τη συναίνεση αυτή. Τα κράτη Γερμανία Ολλανδία Χιλή Νότια Κορέα Κίνα Ρωσία, κρατούν μια πιο μετριοπαθή στάση θέτοντας το ζήτημα της συναίνεσης του κράτους ως κύριο ζήτημα, υποστηρίζοντας όμως πως και το ζήτημα της

⁵⁵ (Κύπρος, Γερμανία, Μπελίζε, Λιχτενστάιν, Ολλανδία, ΗΒ, Σερβία, Γαλλία, Ισραήλ, Ρωσία, ΗΠΑ, Σεϋχέλλες, Αυστραλία, Ινδία, Χιλή, Βραζιλία, Κορέα, Μαδαγασκάρη, Κίνα, Τζιμπουτί, Μαυρίκιος, Νικαράγουα, Γουατεμάλα, Αργεντινή, Λεσόθο, Κούβα, Βιετνάμ, Νότιος Αφρική, Νησιά Μάρσαλ, Ναμίμπια, Νίγηρας)

αυτοδιάθεσης των λαών είναι εξίσου βαρύνουσας σημασίας. Αναφέρουν δε, πως το Δικαστήριο θα πρέπει να εξετάσει πολύ προσεκτικά τα ερωτήματα που έχουν τεθεί και στην απάντηση του οφείλει να μην παραβιάσει την αρχή της συναίνεσης.

Εν αντιθέσει, τα κράτη Κύπρος, Μπελίζ, Λιχτενστάιν, Σερβία, Σεϋχέλλες, Ινδία, Βραζιλία, Μαδαγασκάρη, Τζιμπουτί, Νικαράγουα, Γουατεμάλα, Αργεντινή, Λεσότο, Κούβα, Βιετνάμ, Νότιος Αφρική, Νησιά Μάρσαλ, Ναμίμπια και Νίγηρας, υποστήριξαν πως το Δικαστήριο θα έπρεπε να εξετάσει την υπόθεση αφενός διότι τα ζητήματα που τίθενται στις ερωτήσεις άπτονται των ενδιαφερόντων τις ΓΣ/ΟΗΕ, αφετέρου διότι είναι νομικού χαρακτήρα. Πολλά από αυτά υποστηρίζουν άμεσα πως η διαδικασία της αποαποικιοποίησης στον Μαυρίκιο δεν έχει τελειώσει όταν του δόθηκε ανεξαρτησία το 1968. Η Αργεντινή επί παραδείγματι κάνει αναφορά ακόμη και στις επιπτώσεις της συνεχιζόμενης διοίκησης του Αρχιπελάγους Chagos από το Η.Β. δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση ανθρώπινα δικαιώματα, στους τσαγοσιανούς και στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης⁵⁶.

Τέλος γραπτές δηλώσεις προσέφερε και η Αφρικανική Ένωση, προσφέροντας ένα εκτενές κείμενο, επιχειρηματολογώντας αρχικά για την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Αναφέροντας χαρακτηριστικά πως το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία και θα έπρεπε να την ασκήσει καθώς τα ερωτήματα που ανακύπτουν είναι νομικής φύσεως. Δεύτερον αναλύει εκτενώς το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση τονίζοντας πως προέρχεται από εθνικό διεθνές δίκαιο ήδη από την δεκαετία του 1950 και την υιοθέτηση της res 1514 από την ΓΣ/ΟΗΕ⁵⁷. Τρίτον υποστηρίζει πως η διαδικασία την αποαποικιοποίησης δεν έχει ολοκληρωθεί στον Μαυρίκιο έπειτα από την αποκοπή του Αρχιπελάγους Chagos και παρά τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης. Ως αποτέλεσμα, λοιπόν της συνεχιζόμενης διοίκησης του Αρχιπελάγους από το Η.Β., συμπεριλαμβανομένου της αδυναμίας του Μαυρικίου να εγκαταστήσει ξανά τους κατοίκους του Αρχιπελάγους στο περιβάλλον τους, επίκειται διεθνώς παράνομη πράξη που προβλέπει επιπτώσεις υπό το διεθνές δίκαιο. Τέλος καλεί τόσο το Η.Β. όσο και τη διεθνή κοινότητα ώστε να βοηθήσουν να μπει ένα τέλος στην αποικιοποίηση του Μαυρικίου⁵⁸.

⁵⁶ written statements of Argentina παρ. 44-65.

⁵⁷ written statements of African Union σελ. 17-31

⁵⁸ written statements of African Union παρ. 256-260

ii. Απαντήσεις και σχολιασμός τους σε ερωτήσεις Δικαστών (επιχειρήματα σε δικονομικό και ουσιαστικό επίπεδο).

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι γραπτές απαντήσεις των κρατών σε ερωτήματα που προέβαλαν οι Δικαστές Cancado Trindante και Gaja. Ο Δικαστής Gaja υπέβαλε το εξής ερώτημα στον Μαυρίκιο :

"In the process of decolonization relating to the Chagos Archipelago, what is the relevance of the will of the population of Chagossian origin?"

Στην απάντηση του ο Μαυρίκιος αναφέρει πως η θέληση των τσαγοσιανών θα έπρεπε να ληφθεί υπόψιν από την διοικούσα αρχή (εδώ το Η.Β.) αναφορικά με την απομάκρυνση του Αρχιπελάγους από τον Μαυρίκιο. Υποστηρίζει πως η βούληση του λαού του Μαυρικίου συμπεριλαμβανομένων των τσαγοσιανών δεν λήφθηκε υπόψιν πριν την απόσπαση του Αρχιπελάγους το 1965 ή πριν την ανεξαρτησία του ίδιου του Μαυρικίου, καθιστώντας την πράξη αυτή ως παραβίαση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση. Υποστηρίζει πως αναγνώριση του Αρχιπελάγους ως μέρος του Μαυρικίου θα δώσει τη δυνατότητα στους τσαγοσιανούς να επιλέξουν ατομικά εάν θα επιστρέψουν ή όχι βασισμένοι στην ελεύθερη βούληση τους⁵⁹.

Ο Δικαστής Cancado Tridante υπέβαλε την εξής ερώτηση στα τρίτα μέρη (Αργεντινή, ΗΠΑ, Γουατεμάλα, Μαυρίκιος, Η.Β., Νικαράγουα ,Μποτσουάνα και Βανουάτου, Αυστραλία) έπειτα από τις προφορικές δηλώσεις που έλαβαν χώρα μεταξύ 3 -6 Σεπτεμβρίου 2018 :

"As recalled in paragraph (a) of the U.N. General Assembly's request for an Advisory Opinion of the International Court of Justice (General Assembly resolution 71/292 of 22.06.2017), the General Assembly refers to obligations enshrined into successive pertinent resolutions of its own, as from 1960, namely: General Assembly resolutions

⁵⁹ As regards the "will" of the population of Chagossian origin, this was required to be taken into account by the administering power in determining whether the consent of the people of Mauritius as a whole had been obtained to the purported "detachment" of the Chagos Archipelago from the territory of Mauritius. As noted above, the will of the people of Mauritius, including the "will of the population of Chagossian origin", was not taken into account prior to the detachment of Chagos Archipelago in 1965, or prior to the independence of Mauritius. This was a manifest violation of the right of the people of Mauritius, including its population of Chagossian origin, to self-determination.

1514 (XV) of 14.12.1960, 2066 (XX) of 16.12.1965, 2232 (XXI) of 20.12.1966 and 2357 (XXII) of 19.12.1967.

In the course of the present oral advisory proceedings, references were often made to such resolutions by several delegations of participants.

In your understanding, what are the legal consequences ensuing from the formation of customary international law, with the significant presence of *opinio juris communis*, for ensuring compliance with the obligations stated in those General Assembly resolutions?"

Ο Δικαστής, λοιπόν, ρωτά τα τρίτα μέρη ποιες είναι κατά την άποψη τους οι νομικές επιπτώσεις από την δημιουργία εθιμικού διεθνούς δικαίου, με την σημαίνουσα παρουσία του *opinion juris communis*, ώστε να διασφαλιστεί συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις στις προαναφερθείσες αποφάσεις της ΓΣ/ΟΗΕ.

Η Αυστραλία υποστήριξε πως δεδομένου του γεγονότος ότι δεν θεωρούσε σωστό το Δικαστήριο να προχωρήσει στην διαδικασία της γνωμοδότησης δεν έκανε καμία παρατήρηση αναφορικά με την ερώτηση⁶⁰, ενώ η Γουατεμάλα κράτησε μια πιο μετριοπαθή στάση δίνοντας μια γενικόλογη απάντηση, αναφέροντας πως μερικές νόρμες αποκρυσταλλώνονται άμεσα σε διεθνές εθιμικό δίκαιο ενώ άλλες περνούν από μια πιο μακρά διαδικασία, και πως θα έπρεπε να εξεταστούν προσεκτικά οι υποθέσεις *ad hoc* ώστε να μην υπάρξει γενίκευση⁶¹.

Το Η.Β. και οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν πανομοιότυπα επιχειρήματα που θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως εξής. Οι αποφάσεις της ΓΣ/ΟΗΕ δεν είναι νομικώς δεσμευτικές και δεν μπορούν από μόνες τους να δημιουργήσουν εθιμικό διεθνές δίκαιο, μπορούν να εκφράσουν μια πεποίθηση δικαίου (*opinio juris*) που όμως αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται από μια εκτενή και ομοιόμορφη πρακτική των κρατών. Μόνο όταν πληρούνται οι παραπάνω δύο προϋποθέσεις θα μπορούσαμε να μιλάμε για εθιμικό διεθνές δίκαιο. Την περίοδο που υιοθετήθηκε η απόφαση 1514 και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1960 δεν υπήρχε τέτοιου είδους εθιμικό δίκαιο ως εκ τούτου δεν

⁶⁰ Written reply of Australia to the question put by the judge Cancado Trindante

⁶¹ Whilst certain norms may crystallize into customary international law "instantly", some others go through longer processes (not necessarily inveterata consuetudo) during which, obligations may or may not be derived from the said norm. 11iat matter ought to be assessed on a case by case basis and rather carefully, particularly when practice is yet to be generalised

υπάρχουν διεθνείς νομικές υποχρεώσεις από τις προαναφερθείσες αποφάσεις της ΓΣ/ΟΗΕ⁶².

Τα υπόλοιπα μέρη στις απαντήσεις τους συμφωνούν στο επιχείρημα πως ήδη από την περίοδο της απόφασης 1514 είχε διαμορφωθεί εθνικό διεθνές δίκαιο και πως όλες οι παραπάνω αποφάσεις είναι η έκφραση της *opinio juris communis* από τις οποίες απορρέουν υποχρεώσεις τόσο από το συμβατικό διεθνές δίκαιο (Χάρτη ΟΗΕ) όσο και από το εθνικό⁶³. Υποστηρίζουν δε πως από αυτό το εθνικό δίκαιο απορρέουν υποχρεώσεις τις οποίες το Η.Β. δεν σεβάστηκε όταν απέκοψε το Αρχιπέλαγος Chagos από τον Μαυρίκιο και ως εκ τούτου υπάρχουν νομικές επιπτώσεις, ως διοικητική αρχή.

c. Η ουσία της Γνωμοδότησης του ΔΔΧ

i. Ανάλυση της γνωμοδότησης 25^{ης} Φεβρουαρίου 2019

Το Δικαστήριο εξ αρχής δήλωσε πως δεν χρειάζεται να κάνει καμία αλλαγή στις ερωτήσεις οι οποίες τέθηκαν ενώπιον του. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στο Δικαστήριο ήταν οι εξής :

(a) ‘Was the process of decolonization of Mauritius lawfully completed when Mauritius was granted independence in 1968, following the separation of the Chagos Archipelago from Mauritius and having regard to international law, including obligations reflected in General Assembly resolutions 1514 (XV) of 14 December 1960, 2066 (XX) of 16 December 1965, 2232 (XXI) of 20 December 1966 and 2357 (XXII) of 19 December 1967?’;

(b) ‘What are the consequences under international law, including obligations reflected in the above-mentioned resolutions, arising from the continued administration by the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland of the

⁶² Written reply of United Kingdom and United States of America

⁶³ The question relates to the obligations stated in General Assembly resolutions 1514 (XV), 2066 (XX), 2232 (XXI) and 2357 (XXII). These resolutions are the expression of the *opinio iuris communis* and also interpret obligations stemming from both conventional law (the Charter of the United Nations in particular) and customary law

Chagos Archipelago, including with respect to the inability of Mauritius to implement a programme for the resettlement on the Chagos Archipelago of its nationals, in particular those of Chagossian origin?’. ”

Το Δικαστήριο εξήγησε πως για να αποφασίσει εάν η διαδικασία την αποαποικιοποίησης του Μαυρικίου είχε ολοκληρωθεί νομίμως υπό το διεθνές δίκαιο έπρεπε πρώτα να οριοθετήσει την σχετική χρονική περίοδο ώστε να βρει τους εφαρμοστέους κανόνες διεθνούς δικαίου και το περιεχόμενο τους. Επιπλέον θα έπρεπε να αποφασίσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις αποφάσεις της ΓΣ/ΟΗΕ και τέλος να εξετάσει τον ρόλο της στην διαδικασία της αποαποικιοποίησης.

Στην πρώτη ερώτηση το Δικαστήριο κρίνει πως πρέπει να αποσαφηνίσει τους κανόνες διεθνούς δικαίου οι οποίοι υπήρχαν την περίοδο 1965-1968. Τονίζει όμως πως δεν θα περιοριστεί αναγκαστικά σε αυτό το χρονικό περιθώριο, κυρίως εφόσον υπάρχει ανοιχτή συζήτηση για εθιμικό δίκαιο, και πως θα λάβει υπόψιν την εξέλιξη των κανόνων της αυτοδιάθεσης των λαών ακόμη από την εγκαθίδρυση του Χάρτη και της res 1514 ΓΣ/ΟΗΕ στις 14 Δεκεμβρίου του 1960. Επισημαίνει δε πως όντως η πρακτική των κρατών και η πεποίθηση δικαίου έχουν παγιωθεί ανά τα έτη⁶⁴.

Δεύτερον εξετάζει το εφαρμοστέο δίκαιο. Υποστηρίζει πως πρέπει να ορίσει το περιεχόμενο και το σκοπό του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης που εφαρμόζεται στη διαδικασία της αποαποικιοποίησης του Μαυρικίου. Υπενθυμίζει το άρθρο 1 παράγραφος 2 του Χάρτη και το άρθρο 73⁶⁵.

Αναφέρει πως η υιοθέτηση της απόφασης 1514 έχει διακηρυκτικό χαρακτήρα αναφορικά με το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση ως εθιμικός κανόνας, αναφορικά με το περιεχόμενό του και τις καταστάσεις που επικρατούσαν κατά την υιοθέτηση της.

“The Court considers that resolution 1514 (XV) has a declaratory character with regard to the right to self-determination as a customary norm, in view of its content and the conditions of its adoption”

⁶⁴ Βλ. υπ. 42 παρ. 140-143

⁶⁵ “respect for the principle of equal rights and self-determination of peoples” is one of the purposes of the United Nations (Article 1, paragraph 2, of the Charter και “Members of the United Nations which have or assume responsibilities for the administration of territories whose peoples have not yet attained a full measure of self-government” are obliged to “develop [the] self-government” of those peoples.

Δίνει επίσης ιδιαίτερη έμφαση στην παράγραφο 6 του ψηφίσματος όπου αναφέρεται πως “κάθε προσπάθεια που στοχεύει στην μερική ή ολική διακοπή της εθνικής ενότητας και εδαφικής ακεραιότητας μιας χώρας είναι ασύμβατη με του σκοπούς και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών⁶⁶”. Η ίδια αρχή αναφέρεται επίσης στη Διακήρυξη για της Φιλικές Σχέσεις μεταξύ των Κρατών, η οποία αναγνωρίζει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης ως βασική αρχή του διεθνούς δικαίου και επιβεβαίωσε τον κανονιστικό χαρακτήρα της υπό το εθιμικό διεθνές δίκαιο⁶⁷. Το Δικαστήριο ανακαλεί πως τόσο η πρακτική των κρατών και η πεποίθηση δικαίου στο σχετικό χρονικό διάστημα επιβεβαιώνουν τον εθιμικό χαρακτήρα του δικαιώματος στην εδαφική ακεραιότητα μιας μη αυτοδιοικούμενης περιοχής ως επακόλουθο του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Δεν υπάρχει κανένα παράδειγμα που να δείχνει το αντίθετο και που να θεωρεί νόμιμη την αποκόλληση από την διοικούσα αρχή μέρος μιας αποικίας, με το σκοπό να το κρατήσει υπό τον έλεγχό της. Τα κράτη έχουν επανειλημμένως δηλώσει πως ο σεβασμός της εδαφικής ακεραιότητας είναι αναπόσπαστο τμήμα του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Το Δικαστήριο θεωρεί πως οι λαοί των μη αυτοδιοικούμενων περιοχών έχουν το δικαίωμα να κάνουν χρήση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης σε σχέση με την εδαφική τους περιοχή ως όλον, η ακεραιότητα των οποίων πρέπει να γίνεται σεβαστή από την διοικούσα αρχή.

Τέλος το Δικαστήριο κρίνει πως το δίκαιο της αυτοδιάθεσης είναι το εφαρμοστέο διεθνές δίκαιο κατά την περίοδο 1965-1968.

Τρίτον το Δικαστήριο τονίζει πως η ΓΣ/ΟΗΕ έπαιξε κυρίαρχο ρόλο στην διαδικασία της αποαποικιοποίησης, κυρίως έπειτα από την υιοθέτηση της απόφασης 1514. Τονίζει πως η ΓΣ/ΟΗΕ δρώντας μέσα στο πλαίσιο του Χάρτη δημιούργησε την επιτροπή των είκοσι τεσσάρων ώστε να ελέγχει τις διαδικασίες της αποαποικιοποίησης, και να κάνει προτάσεις πάνω σε αυτές, όπως επίσης έχει ζητήσει από τις διοικούσες αρχές να σέβονται την εδαφική ακεραιότητα των αποικιών ιδιαίτερα την δεκαετία του 1960 και έπειτα.

⁶⁶ “Any attempt aimed at the partial or total disruption of the national unity and the territorial integrity of a country is incompatible with the purposes and principles of the Charter of the United Nations.”

⁶⁷ Βλ. υπ. 42 παρ. 155

Τέλος το Δικαστήριο υπενθυμίζει πως το 1965 το Αρχιπέλαγος Chagos ήταν κομμάτι της εδαφικής περιοχής του Μαυρικίου, στη Συμφωνία του Λάνκαστερ οι απεσταλμένοι του Μαυρικίου, ο οποίος ήταν ακόμη υπό την διοίκηση του Ηνωμένου Βασιλείου, συμφώνησαν την αποκοπή του Αρχιπελάγους με την προϋπόθεση πως αυτό θα επιστραφεί στον Μαυρίκιο. Το Δικαστήριο συμφωνεί πως όταν στο Συμβούλιο των Υπουργών αποφάσισε την αποκόλληση του Αρχιπελάγους ο Μαυρίκιος ως αποικία ήταν ακόμη υπό την διοίκηση του Ηνωμένου Βασιλείου. Έχοντας εξετάσει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης το Δικαστήριο κρίνει πως η αποκόλληση του Αρχιπελάγους δεν βασιζόταν στην ελεύθερη και αυθεντική βούληση του Μαυρικίου (free and genuine will)⁶⁸.

Στην res 2066 στις 16 Δεκεμβρίου 1965 η ΓΣ/ΟΗΕ γνωστή και ως η ‘Ερώτηση για τον Μαυρίκιο’ θεώρησε σωστό να αναφέρει εκ νέου την υποχρέωση του Η.Β. να σεβαστεί την εδαφική ακεραιότητα του Μαυρικίου. Το Δικαστήριο κρίνει πως οι υποχρεώσεις υπό το διεθνές δίκαιο που αντανακλώνται στις αποφάσεις της ΓΣ/ΟΗΕ κατά τη διάρκεια της αποαποικιοποίησης του Μαυρικίου απαιτούν από το Η.Β. να σεβαστεί την εδαφική ακεραιότητα του τελευταίου συμπεριλαμβανομένου του Αρχιπελάγους Chagos.

Καταλήγει πως ως αποτέλεσμα της παράνομης αποκόλλησης και ενσωμάτωσης του Αρχιπελάγους Chagos σε μία νέα αποικία ονομαζόμενη BIOT, η διαδικασία της αποαποικιοποίησης στον Μαυρίκιο δεν έχει νομίμως ολοκληρωθεί όταν του δόθηκε ανεξαρτησία το 1968⁶⁹.

Έχοντας αποφανθεί πως η διαδικασία της αποαποικιοποίησης του Μαυρικίου δεν έχει νομίμως ολοκληρωθεί το Δικαστήριο εξετάζει πλέον τις νομικές επιπτώσεις σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο που απορρέουν από τη συνεχιζόμενη διοίκηση του Η.Β. στο Αρχιπέλαγος Chagos, και κρίνει πως υπάρχει διεθνής ευθύνη.

Αναφέρει πως δεν εμπίπτει στην δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να αποφασίσει τα επόμενα βήματα που θα πρέπει να ακολουθηθούν. Τονίζει όμως πως ο σεβασμός του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση είναι υποχρέωση erga omnes και όλα τα κράτη έχουν νομικό συμφέρον να το υπερασπιστούν. Όλα τα κράτη θα πρέπει να συνεργαστούν με τα Ηνωμένα Έθνη ώστε να διασφαλίσουν το τέλος της αποικιοποίησης στο

⁶⁸ Βλ. υπ. 42 παρ 154-174

⁶⁹ Βλ. υπ. 42 παρ 174

Μαυρίκιο. Αναφορικά με τους τσαγοσιανούς υποστηρίζει πως είναι ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πως θα έπρεπε να τεθεί ως ζήτημα από τη ΓΣ/ΟΗΕ κατά τη διαδικασία της ολοκλήρωσης της αποαποικιοποίησης του Μαυρικίου.

Σε απάντηση της δεύτερης ερώτησης το Δικαστήριο κρίνει πως το Ηνωμένο Βασίλειο έχει υποχρέωση να τερματίσει την διοίκηση του στο Αρχιπέλαγος Chagos όσο το δυνατόν γρηγορότερα και πως όλα τα κράτη θα πρέπει αν συνεργαστούν με τα Η.Ε. για τον σκοπό αυτό⁷⁰.

⁷⁰ Βλ. Υπ. 42 παρ 182

ii. Χωριστές, διστάμενες δηλώσεις δικαστών

Μεγάλο ενδιαφέρον παρατηρείται στις χωριστές ή διστάμενες δηλώσεις των Δικαστών. Το μοναδικό ζήτημα στο οποίο δύο από τους δεκατέσσερις δικαστές, οι δικαστές Tomka και Donoghue, εξέφρασαν χωριστές δηλώσεις ήταν το θέμα της διακριτικής ευχέρειας (discretion). Ενώ στα ερωτήματα που τέθηκαν από τη ΓΣ/ΟΗΕ η αποφάσεις του Δικαστηρίου υιοθετήθηκαν από 13 δικαστές ενώ η δικαστής Donoghue ήταν κατά.

Ο Δικαστής Tomka ενώ συμφωνεί με την απόφαση του Δικαστηρίου πως η διαδικασία της απόαποικιοποίησης δεν έχει ολοκληρωθεί στον Μαυρίκιο και πως το Η.Β. θα πρέπει να λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να τερματίσει την διοίκησή του στην περιοχή, διαφωνεί με την αιτιολογία του Δικαστηρίου στην δεύτερη ερώτηση, καθώς θεωρεί πως η απάντηση που δόθηκε προχωρεί πέρα από την απλή βοήθεια στη ΓΣ/ΟΗΕ και ουσιαστικά παίρνει μέρος στην διμερή διαφορά αναφορικά με το Αρχιπέλαγος Chagos⁷¹.

Εκφράζει την ανησυχία του πως η διαδικασία της γνωμοδότησης, αρχίζει να γίνεται ο τρόπος κατά τον οποίο, ένα από τα μέρη σε διμερείς διαφορές, μπορεί και φέρνει την αντιδικία μπροστά στο Δικαστήριο.

*“that advisory proceedings have now become a way of bringing before the Court contentious matters, with which the General Assembly had not been dealing prior to requesting an opinion upon an initiative taken by one of the parties to the dispute.”*⁷².

Στην παρούσα υπόθεση αναγνωρίζει πως υπάρχει μια μακρόχρονη διμερή διαφορά ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη και πως η παρούσα διαδικασία έχει τις ρίζες της σε αυτήν την διαφορά, καθώς έχει έρθει ως απότοκο των κινήσεων του Μαυρικίου στη Γενική Συνέλευση. Υπ’ αυτές τις συνθήκες ο Δικαστής τονίζει πως το Δικαστήριο θα έπρεπε να εξετάσει με προσοχή τα περιστατικά και να μην προχωρήσει σε συμπεράσματα πέραν του απαραίτητου για τη ΓΣ/ΟΗΕ, ώστε να μην παραγκωνίσει την αρχή της μη συναίνεσης⁷³. Προσθέτως αναφέρει πως στην γνωμοδότηση το Δικαστήριο αναφέρεται επίσης σε δίκαιο κρατικής ευθύνης κάτι που δεν ήταν

⁷¹ DECLARATION OF JUDGE TOMKA παρ. 1- 2 <https://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20190225-ADV-01-02-EN.pdf>

⁷² Βλ. Υπ.68 Παρ 2

⁷³ Βλ. υπ. 68 Παρ 6

απαραίτητο καθώς ο Χάρτης ΟΗΕ είναι πηγή υποχρεώσεων για τις διοικούσες αρχές και όχι οι εθιμικοί κανόνες διεθνούς δικαίου κρατικής ευθύνης⁷⁴.

Αντιστοίχως η Δικαστής Donoghue που ήταν και η μόνη που καταψήφισε όλα τα συμπεράσματα του Δικαστηρίου (εκτός από την δικαιοδοσία), εξηγεί γιατί θεωρεί πως η γνωμοδότηση παραγκωνίζει την αρχή της μη συναίνεσης του Ηνωμένου Βασιλείου σε δικαστικό διακανονισμό, καθώς πίσω από το αίτημα αυτό υποβόσκει διμερής διαφορά. Κατά την άποψη της αυτός είναι ο κύριος λόγος κατά τον οποίο το Δικαστήριο θα έπρεπε να αρνηθεί να γνωμοδοτήσει, καθώς η ύπαρξη της διμερούς διαφοράς υποσκάπτει την ακεραιότητα της δικαστικής λειτουργίας του Δικαστηρίου⁷⁵.

Τέλος ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στον Δικαστή Cançado Trindade ο οποίος αναλύει εκτενώς το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση των λαών, επιχειρηματολογώντας γιατί αυτό θα έπρεπε να θεωρείται ως κανόνας *jus cogens*, υπενθυμίζοντας πως 14 από τα τρίτα μέρη αναγνώρισαν τον χαρακτήρα *jus cogens* στο δικαίωμα στην αυτοδιάθεση στις γραπτές τους δηλώσεις⁷⁶.

⁷⁴ Βλ. Υπ. 68 Παρ 9

⁷⁵ DISSENTING OPINION OF JUDGE DONOGHUE Παρ. 1 <https://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20190225-ADV-01-06-EN.pdf>

⁷⁶ African Union, Argentina, Belize, Brazil, Chile, Cuba, Cyprus, Djibouti, Kenya, Mauritius, Namibia, Nigeria, The Netherlands, Nicaragua, Serbia, Seychelles, South Africa, and Zambia. Βλέπε A. Cançado Trindade, Separate Opinion - legal consequences of the separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, 25 February 2019, παρ.129

Μέρος Δεύτερο: Το αποτύπωμα της Γνωμοδότησης για τα Chagos στη Διεθνή Έννομη Τάξη

A. Η προστιθέμενη αξία της Γνωμοδότησης Chagos στη Θεωρία και Εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου

a. Το Δικαίωμα Αυτοδιάθεσης των Λαών και το Δίκαιο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

i. Το δικαίωμα της Αυτοδιάθεσης των Λαών σε Συμβατικά Κείμενα υπό τον ΟΗΕ

Ο ΟΗΕ ήδη από την σύσταση του έπαιξε καθοριστικό ρόλο για την προώθηση της διαδικασίας της αποαποικιοποίησης. Το πρώτο και θεμελιώδες κείμενο στο οποίο αναφέρεται ρητά στην αυτοδιάθεση είναι ο ίδιος ο Χάρτης. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 1 παράγραφος 2 του Χάρτη που αφορά τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των κρατών αναφέρεται στον “σεβασμό των ίσων δικαιωμάτων και στην αυτοδιάθεση των λαών”⁷⁷. Στη συνέχεια γίνεται επίσης αναφορά στο άρθρο 55 του Χάρτη στο Κεφάλαιο IX για τη Διεθνή Οικονομική Συνεργασία, απαριθμώντας διάφορους στόχους που εφάπτονται των σφαιρών της οικονομίας, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπενθυμίζει πως θα πρέπει επίσης να γίνεται σεβαστό το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση⁷⁸. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο γεγονός πως στον Χάρτη υπάρχουν τρία ειδικά κεφάλαια (XI, XII, XIII) τα οποία είναι αφιερωμένα στο καθεστώς κηδεμονίας⁷⁹. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο άρθρο 76(b) καθώς αναλύοντας τους βασικούς στόχους του καθεστώτος κηδεμονίας,

⁷⁷ Art. 1 (2) UN Charter states that it is one of the purposes of the UN to ‘develop friendly relations among nations based on respect for the principle of equal rights and self-determination of peoples, and to take other appropriate measures to strengthen universal peace’

⁷⁸ Άρθρο 55 Χάρτης ΟΗΕ και Τσαλτας Γρηγόρης, Αναπτυξιακό φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ 77

⁷⁹ Βλ. υπ 75. σελ 77

αναφέρει την “προοδευτική ανάπτυξη” των κατοίκων των εν λόγω περιοχών προς την αυτοδιοίκηση ή την ανεξαρτησία.⁸⁰

Μέσα στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών υπάρχει μια εξίσου σημαντική πρωτοβουλία, η είσοδος του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση στο άρθρο 1 των δύο Συμφώνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα του 1966 (Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και Σύμφωνο για τα Οικονομικά Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα). Και στα δύο Σύμφωνα το άρθρο 1 με την ίδια φρασεολογία αναφέρει πως “όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση” και πως τα μέρη του Συμφώνου που έχουν τη διοίκηση μη αυτοδιοικούμενων περιοχών ή περιοχών υπό το καθεστώς κηδεμονίας οφείλουν να προωθούν και να σέβονται το εν λόγω δικαίωμα⁸¹.

Γίνεται επίσης αναφορά στην ιστορική κωδικοποιητική Διακήρυξη της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στη Βιέννη το 1993 όπου στο άρθρο 1 παράγραφος 2 αναφέρεται πως όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση και μπορούν να καθορίζουν σύμφωνα με αυτό το πολιτικό τους καθεστώς την οικονομική κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη. Επίσης οι λαοί υπό καθεστώς αποικιοκρατίας ξένης κατοχής ή κυριαρχίας έχουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν την αυτοδιάθεση τους με νόμιμους τρόπους σύμφωνα με τον Χάρτη⁸².

Είναι λοιπόν ξεκάθαρο πως τα δικαιώματα των λαών και συγκεκριμένα το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης έχουν απασχολήσει τα Η.Ε. ήδη από την δημιουργία τους, γεγονός που διαφαίνεται ανά τα χρόνια καθώς γίνεται αναφορά σε αυτό σε πολυσήμαντα συμβατικά κείμενα, προσδίδοντας μια όλο και περισσότερο ευρεία ερμηνεία του δικαιώματος, παρατηρώντας την εξέλιξή του.

⁸⁰ Άρθρο 76(β) Χάρτης ΟΗΕ

⁸¹ Άρθρο 1. 1. Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως. Σύμφωνα με το δικαίωμα αυτό καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς τους και εξασφαλίζουν ελεύθερα την οικονομική και μορφωτική ανάπτυξή τους.

2. Για να επιτύχουν τους σκοπούς αυτούς όλοι οι λαοί μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς πόρους τους, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διεθνή οικονομική συνεργασία που στηρίζεται στην αρχή του αμοιβαίου συμφέροντος και του διεθνούς δικαίου. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί ένας λαός να στερηθεί από τα δικά τους μέσα επιβιώσεως.

3. Τα Κράτη που συμβάλλονται με το Σύμφωνο αυτό, συμπεριλαμβανομένων και των Κρατών που έχουν ευθύνη διοικήσεως επαρχιών που δεν είναι αυτόνομες ή είναι κάτω από κηδεμονία, υποχρεώνονται να προωθούν την πραγματοποίηση του δικαιώματος των λαών για αυτοδιάθεση και να σέβονται το δικαίωμα αυτό σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

⁸² Περράκης Στέλιος Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σελ. 38 και Διακήρυξη της Βιέννης άρθρο 1 παρ. 2

ii. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και η εξέλιξη του

1. Προσέγγιση δικαιώματος από τη ΓΣ/ΟΗΕ

Η πρώτη και ιστορική θα μπορούσαμε να πούμε διακήρυξη για το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση ήρθε από την ΓΣ/ΟΗΕ στις 14 Δεκεμβρίου 1960 ονομαζόμενη ‘‘Διακήρυξη για την Παραχώρηση Ανεξαρτησίας σε Αποικιοκρατούμενες Χώρες και Λαούς’’. Το ψήφισμα αυτό αποτέλεσε τον θεμέλιο λίθο πάνω στον οποίο βασίστηκαν τα πρώτα βήματα για την αυτοδιάθεση των λαών μέσω του ΟΗΕ. Το ψήφισμα 1514(XV) καλεί στο προοίμιο του όλα τα κράτη να βοηθήσουν ώστε να δοθεί ανεξαρτησία σε όλους τους αποικιοκρατούμενους λαούς. Αποτελείται από 7 συνολικά παραγράφους και θεωρείται πως συνέβαλε στην αποκρυστάλλωση του δικαιώματος αυτού καθώς για πρώτη φορά βλέπουμε μια ξεκάθαρη οριοθέτηση του, κυρίως στην παράγραφο 2 όπου ορίζει πως ‘‘ όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση και δυνάμει του δικαιώματος αυτού μπορούν να ορίζουν ελεύθερα το πολιτικό τους καθεστώς’’⁸³.

Στην δεκαετία του 1960 υπήρξε μια ακόμη σειρά ψηφισμάτων⁸⁴ από τη Γενική Συνέλευση όπου ήρθαν να συμπληρώσουν το ψήφισμα 1514, σημαντικότερο εκ των οποίων ήταν το ψήφισμα 1654(XVI) που ίδρυσε την Ειδική Επιτροπή για την Υλοποίηση της Διακήρυξης, επίσης γνωστή ως η Ειδική Επιτροπή για την Αποαποικιοποίηση ή Επιτροπή των 24). Σκοπός της Επιτροπής ήταν να κάνει προτάσεις πάνω στην πρόοδο της εφαρμογής της Διακήρυξης του 1960 και να συντάσσει αναφορές προς την Γενική Συνέλευση.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί το ψήφισμα 2066(XX) του 1965 στην ‘‘Ερώτηση για τον Μαυρίκιο’’, όπου καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο προετοίμαζε την αποκόλληση του Αρχιεπαγγέλους από τον Μαυρίκιο η ΓΣ/ΟΗΕ στο ψήφισμα αυτό ανέφερε πως η εν λόγω πράξη του Ηνωμένου Βασιλείου ερχόταν σε αντίθεση με τη Διακήρυξη του 1960. Όπως επίσης κάλεσε το Η.Β. να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την υλοποίηση της διακήρυξης. Έπειτα από την αποκόλληση του Αρχιεπαγγέλους η ΓΣ/ΟΗΕ υιοθέτησε μια ακόμη σειρά ψηφισμάτων⁸⁵ βασισμένα στις αναφορές της Ειδικής

⁸³ GA/RES 1514 παρ. 2

⁸⁴ 1654(XVI), of 27.11.1961, 1810(XVII), of 17.12.1962, 1956(XVIII), of 11.12.1963, 2105(XX), of 20.12.1965, 2189(XXI), of 13.12.1966) Cancado Trindante Separate Opinion παρ. 18

⁸⁵ resolutions 2232(XXI), of 20.12.1966, and 2357(XXII) of 19.12.1967 παρ 23 Κανσαντο

Επιτροπής σχετικά με την αυτοδιάθεση των λαών εν γένει συμπεριλαμβανομένου και του Μαυρικίου.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει τόσο στο ψήφισμα 2621(XXV) του 1970 για το Πρόγραμμα Δράσης για την Πλήρη Υλοποίηση της Διακήρυξης του 1960, όπου η ΓΣ/ΟΗΕ καλεί όλα τα κράτη να βοηθήσουν για “τον πλήρη τερματισμό της αποικιοκρατίας”⁸⁶.

Τέλος η Διακήρυξη 2625(XXV) στις 24 Οκτωβρίου 1970 για τις “Αρχές του Διεθνούς Δικαίου που αφορούν τις Φιλικές Σχέσεις μεταξύ των Κρατών σε Συμφωνία με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών” αναφέρεται ρητά στην παράγραφο 5.2.b “στην πραγματοποίηση των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών με σκοπό να επέλθει τέλος στην αποικιοκρατία”⁸⁷. Τα ίδιο το ΔΔΧ έχει αναγνωρίσει στην υπόθεση της Νικαράγουα πως η Διακήρυξη αυτή αντανakλά εθιμικό διεθνές δίκαιο⁸⁸.

Είναι λοιπόν ξεκάθαρο πως ήδη από την αρχή της διαδικασίας της αποαποικιοποίησης η ΓΣ/ΟΗΕ ήταν υπέρμαχος της αρχής της αυτοδιάθεσης, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα για το τέλος της αποικιοκρατίας, θέμα που απασχόλησε τα κράτη επί σειρά δεκαετιών μέχρι και σήμερα, με τα ψηφίσματά της⁸⁹ διακηρύσσοντας πως η αποικιοκρατία είναι ασύμβατη με τον Χάρτη και τη Διακήρυξη του 1960.

2. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης στο ΔΔΧ

Έκτος από τα ψηφίσματα της ΓΣ/ΟΗΕ όπου έθεσαν τη βάση για την συνειδητοποίηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση καθοριστικό ρόλο έπαιξε και το ΔΔΧ όπου μέσα από την πρακτική του ουσιαστικά βοήθησε στην αποκρυστάλλωση του εν λόγω δικαιώματος.

Στις Γνωμοδοτήσεις του Δικαστηρίου για την Ναμίμπια (21.06.1971) αναφέρεται στην “αρχή της αυτοδιάθεσης”, ενώ συνεχίζει στις Γνωμοδοτήσεις για τη Δυτική

⁸⁶ Res 2621 par 3, 9

⁸⁷ Res 2625 par 5.2.b

⁸⁸ SEPARATE OPINION OF JUDGE CANÇADO TRINDADE Παρ 27 και ICJ, case of Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua versus United States of America, merits, Judgment of 27.06.1986), paras. 191-193 (in respect of the principle of the prohibition of the use of force in customary international law).

⁸⁹ Βλ. Υπ. 85 παρ. 32-38 και 65/118, of 10.12.2010 , 70/231 of 23.12.2015, 71/122 of 06.12.2016, 72/111 of 07.12.2017

Σαχάρα (16.10.1975), το Τείχος (2004) και το Κόσοβο (2010) αναφέρεται πλέον ξεκάθαρα στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των λαών και την εξέλιξή του μέσω του διεθνούς δικαίου. Τέλος στην απόφαση για το Ανατολικό Τιμόρ (1995) το Δικαστήριο αναγνώρισε επίσης το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση όπως αυτό αναφέρεται στον Χάρτη και μέσα από την εξέλιξη του διεθνούς δικαίου εν γένει.⁹⁰

iii. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί ως ευάλωτη ομάδα και η κατάσταση των Τσαγοσιανών (εξαναγκαστική μετανάστευση)

Ξεχωριστή κατηγορία σχετικά με τα συλλογικά δικαιώματα ή τα δικαιώματα των ομάδων είναι οι αυτόχθονες λαοί. Ιστορικής σημασίας είναι η Διακήρυξη για τα δικαιώματα των Αυτόχθονων Λαών στις 13.09.2007 από την ΓΣ/ΟΗΕ, η οποία ενσωματώνει τόσο ατομικά όσο και συλλογικά δικαιώματα, και θεμελιώνει ένα πλαίσιο προστασίας για την ευάλωτη αυτή ομάδα⁹¹. Το καθοριστικό στοιχείο σε αυτή Διακήρυξη είναι πως οι αυτόχθονες λαοί συνδέονται παραδοσιακά με την πατρογονική γη η οποία είναι αναπόσπαστο τμήμα του πολιτισμού και της διάρθρωσης των κοινωνικών δομών τους, όπως αυτό θεμελιώνεται στο άρθρο 26 παρ. 1 της Διακήρυξης⁹². Δυστυχώς το κείμενο αυτό παρά την ιδιαίτερη σημασία του δεν αναφέρει έναν ξεκάθαρο ορισμό για τους αυτόχθονες λαούς.

Αναφορικά με την Γνωμοδότηση οι Τσαγοσιανοί έχουν χαρακτηριστεί ως αυτόχθονες. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω μεταξύ 1967 και 1973 οι άνθρωποι αυτοί που παραδοσιακά κατοικούσαν στα νησιά της περιοχής του Αρχιπελάγους εξαναγκάστηκαν να απομακρυνθούν από αυτά με σκοπό την εγκατάσταση στρατιωτικών βάσεων από το Η.Β. και τις ΗΠΑ.

Το 1982 με συμφωνία μεταξύ του Μαυρικού και του Η.Β. πληρώθηκαν στον Μαυρίκιο συνολικά 4 εκατομμύρια λίρες Αγγλίας ως αποζημίωση για τους νησιώτες (the ilois) που είχαν εξαναγκαστεί σε μετανάστευση. Περίπου 1334 νησιώτες μοιράστηκαν το παραπάνω ποσό μεταξύ 1983 και 1984⁹³. Ως προϋπόθεση για το ποσό αυτό υπέγραψαν πως αποχωρούν του δικαιώματος τους για επιστροφή στο Αρχιπέλαγος, και μόνο 12 άτομα αρνήθηκαν να υπογράψουν.

⁹⁰ Βλ. Υπ. 85 Παρ. 69-75

⁹¹ Βλ υπ. 79 Σελ. 40

⁹² Indigenous peoples have the right to the lands, territories and resources which they have traditionally owned, occupied or otherwise used or acquired.

⁹³ Βλ. υπ. 42 παρ 120

Περισσότερο από μια δεκαετία αργότερα το 1998 ο Louis Olivier Bancoult πρώην κάτοικος του νησιού Peros Banhos έφερε την υπόθεση ενώπιον της βρετανικής δικαιοσύνης, αμφισβητώντας τη νομοθεσία που τον εμπόδιζε να επιστρέψει στο Αρχιπέλαγος. Έπειτα από μία μακρά διαδικασία το Ανώτατο Δικαστήριο του Η.Β. αποφάσισε πως η νομοθεσία αυτή ήταν νόμιμη και δεν καθιστούσε κατάχρηση εξουσίας, όπως επίσης πως τους είχε δοθεί χρηματική αποζημίωση για την μετεγκατάσταση τους. Αργότερα το 2010 ο κ. Bancoult προσέφυγε ξανά στο δικαστήριο του Η.Β. αυτή τη φορά αναφορικά με την ίδρυση της Θαλάσσιας Προστατευόμενης Περιοχής, την οποία και θεωρούσε παράνομη. Σύμφωνα με το Ανώτατο Δικαστήριο η κήρυξη αυτής της περιοχής ήταν νόμιμη.

Το 2014-2015 το Η.Β. διεξήγαγε μια έρευνα αναφορικά με την επιστροφή των τσαγοσιανών στο Αρχιπέλαγος ώστε να βρεθούν διαφορετικές επιλογές εγκατάστασης, όπου και κατέληξε πως θα υπήρχε μεγάλο κόστος για τους βρετανούς φορολογούμενους⁹⁴. Το 2016 το Η.Β. αποφάσισε πως δεν θα προχωρούσε σε μετεγκατάσταση για λόγους ασφάλειας άμυνας και κόστους.

Μέχρι και σήμερα οι τσαγοσιανοί παραμένουν διάσπαρτοι σε διάφορες χώρες συμπεριλαμβανομένου του Μαυρικού του Ηνωμένου Βασιλείου και στις Σεϋχέλλες.

iv. Η CERD για την κατάσταση στο αρχιπέλαγος Chagos

Το 2011 στην γενική αναφορά της η CERD για πρώτη φορά εξέφρασε την ανησυχία της για το γεγονός πως το Η.Β. αρνήθηκε την εφαρμογή της Σύμβασης στο BIOT και υπογραμμίζοντας πως το Η.Β. απαγορεύει την επιστροφή των τσαγοσιανών στα νησιά τους, με το επιχείρημα της εθνικής ασφάλειας. Υπενθυμίζει στο Η.Β. πως έχει υποχρέωση που απορρέει από τη Σύμβαση να διασφαλίζει πως η τελευταία εφαρμόζεται σε όλα τα μέρη που είναι υπό τον έλεγχο του Η.Β.⁹⁵. Επιπλέον συστήνει να τερματίσει όλους τους μεροληπτικούς περιορισμούς αναφορικά με την επιστροφή των ‘νησιωτών’ στο Αρχιπέλαγος⁹⁶.

⁹⁴Βλ. Υπ.42 Παρ 129

⁹⁵ Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination Seventy-eighth session (14 February–11 March 2011) Seventy-ninth session (8 August–2 September 2011) Σελ. 115

⁹⁶ Βλ. υπ. 92 σελ. 115

Το 2016 η MKO Minority Rights Group International εκδίδει μια ακόμη αναφορά, αυτή τη φορά αποκλειστικά και μόνο για την κατάσταση των τσαγοσιανών και την πρακτική του Η.Β. στο θέμα αυτό. Στην εκτενή αναφορά προς την Επιτροπή αναφέρει πως η συμπεριφορά του Η.Β. παραβιάζει τα άρθρα 1,2,5 και 6 της Σύμβασης εξαιτίας την μακρόχρονης εξορίας των τσαγοσιανών, και καλεί το Η.Β. να αναγνωρίσει τις παραβιάσεις που λαμβάνουν χώρα και να δράσει με τέτοιο τρόπο ώστε να υποστηρίξει το δικαίωμα των νησιωτών στην επιστροφή τους⁹⁷.

Η Επιτροπή εν τέλει αναφέρει πως δεν έχει γίνει πρόοδος αναφορικά με προηγούμενες συστάσεις της στο ζήτημα των τσαγοσιανών και πως το Η.Β. συνεχίζει να εμμένει στη θέση του πως η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται στο BIOT. Υπενθυμίζει δε πως το Η.Β. έχει υποχρέωση να διασφαλίσει πως η Σύμβαση οφείλει να εφαρμόζεται σε όλες τις περιοχές υπό τον έλεγχό του συμπεριλαμβανομένου και του BIOT, όπως επίσης προτείνει την συνδιαλλαγή με τους τσαγοσιανούς με σκοπό την επιστροφή τους στα νησιά και την αποζημίωση τους⁹⁸.

v. Η υπόθεση Chagossians v. UK ενώπιον του ΕυρΔΔΑ (ζήτημα εξωεδαφικότητας της ΕυρΣΔΑ)

Στις 11 Δεκεμβρίου 2012 το ΕυρΔΔΑ εξέδωσε την απόφαση αναφορικά με την υπόθεση Chagossians v UK, την οποία και κήρυξε απαράδεκτη. Η υπόθεση αφορά την απέλαση των ταγοσιανών από τα νησιά τους κατά την περίοδο 1967-1973 όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Το Δικαστήριο εξέτασε εκτενώς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης την οποία και κήρυξε απαράδεκτη υπό τα άρθρα 35 παρ. 1, 3 και 4 της ΕυρΣΔΑ. Οι αιτούντες είχαν άγει επιχειρήματα για παραβιάσεις υπό τα άρθρα ε (απαγόρευση απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης), 6 (δικαίωμα στη χρηστή δίκη/δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο), 8 (δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή), 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) και τέλος άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (προστασία της ιδιοκτησίας) της ΕυρΣΔΑ όπως επίσης επιχειρηματολόγησαν και αναφορικά με το άρθρο 56 (εξωεδαφικότητα).

⁹⁷ Submission to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination By Minority Rights Group International σελ. 12

⁹⁸ Committee on the Elimination of Racial Discrimination Concluding observations on the combined twenty-first to twenty-third periodic reports of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland par 40-41

Το Η.Β. πρόβαλε προδικαστικές ενστάσεις αναφορικά με το *ratione loci*, πως στον ΒΙΟΤ δεν εφαρμοζόταν η ΕυρΣΔΑ καθώς το ίδιο δεν είχε επεκτείνει την εφαρμογή του εκεί, όπως επίσης θεώρησε πως η αίτηση στο ΕυρΣΔΑ καθυστέρησε πάνω από 6 μήνες.⁹⁹

Οι αιτούντες υποστήριζαν πως καθώς το Η.Β. δεν είχε δώσει ανεξαρτησία ποτέ στα εδάφη του ΒΙΟΤ και το Η.Β. ήταν υπεύθυνο για αυτά τα εδάφη καθώς ασκούσε αποτελεσματικό έλεγχο εφόσον απέλασε τον πληθυσμό τους, τα κατέλαβε με στρατιωτικές δυνάμεις εγκατέστησε στρατιωτικές βάσεις και τοπικές διοικητικές αρχές. Σύμφωνα λοιπόν με τα επιχειρήματα τους η Σύμβαση ήταν σε ισχύ στις συγκεκριμένες περιοχές¹⁰⁰.

Το Δικαστήριο αρχικά εξετάζει το άρθρο 56 όπως αναφέρεται παρακάτω :

“1. Παν Κράτος δύναται κατά την στιγμήν της επικυρώσεως ή ανά πάσαν ακολουθούσαν στιγμήν, να δήλωσι δια κοινοποιήσεως απευθυνόμενης εις τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ότι η παρούσα Σύμβασις θα εφαρμόζεται, με την επιφύλαξιν της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου, εις όλα τα εδάφη ή εις έν οιονδήποτε των εδαφών ων έχει την διεθνή εκπροσώπησιν”

“4. Παν Κράτος προβάν εις δήλωσιν συμφώνως προς την πρώτην παράγραφον του άρθρου τούτου δύναται, ανά πάσαν ακολουθούσαν στιγμήν, να δηλώσιν εν σχέσει προς έν ή πλείονα των αναφερομένων εις την δήλωσιν ταύτην εδαφών ότι δέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιλαμβάνηται των αιτήσεων φυσικών προσώπων, μη κυβερνητικών οργανώσεων ή ομάδων ατόμων, όπως προβλέπεται από το άρθρο 34 της Σύμβασης”

Το Δικαστήριο έκρινε πως το Η.Β. δεν είχε ποτέ επεκτείνει την ισχύ της Σύμβασης στο ΒΙΟΤ συνεπώς οι αιτούντες δεν μπορούσαν να έχουν το δικαίωμα την ατομικής προσφυγής¹⁰¹. Τέλος το Δικαστήριο κρίνει πως ήδη οι αιτούντες είχαν λάβει αποζημίωση για την εξαναγκαστική τους μετανάστευση και πως δεν είχαν προσφύγει σε όλα τα εσωτερικά ένδικα μέσα (αρ.35.1). Επίσης θεώρησε πως η προσφυγή ήταν μέρος μιας γενικότερης καμπάνιας να ασκήσουν πολιτική πίεση παρά να διεκδικήσουν δικαιώματα υπό τη Σύμβαση. Δεν βρήκε επίσης πως υπήρξε παραβίαση

⁹⁹ CHAGOS ISLANDERS v the United Kingdom Παρ 37-42 <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-115714>

¹⁰⁰ Βλ. υπ. 96 Παρ 47-52

¹⁰¹ Βλ. Υπ. 96 Παρ 61 και 62

αναφορικά με την πρόσβαση τους στα εσωτερικά ένδικα μέσα. Κήρυξε κατ' αυτόν τον τρόπο την υπόθεση απαράδεκτη με βάση τα άρθρα 35.1 , 3 και 4 της Σύμβασης.

b. Γνωμοδότηση για το αρχιπέλαγος Chagos και Δίκαιο της Θάλασσας

i. Προστασία θαλασσίου περιβάλλοντος και Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Marine Protected Areas)

Οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές (MPA) είναι γεωγραφικά ξεχωριστές ζώνες στις οποίες μπορούν να τεθούν στόχοι διατήρησης και προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος. Συχνά ιδρύονται με σκοπό να ισορροπήσουν την οικονομική δραστηριότητα και τους οικολογικούς περιορισμούς μιας περιοχής, έτσι ώστε να μπορούν οι θάλασσες περιοχές να είναι βιώσιμες¹⁰². Οι MPA ανάλογα και με το καθεστώς τους περιλαμβάνουν περιορισμούς ως προς την αλιεία και την εκμετάλλευση της περιοχής¹⁰³. Οι MPAs δεν αναφέρονται στην Σύμβαση του Μοντέγκο Μπέι, παρόλα αυτά ξεκάθαρα αναφέρει πως τα κράτη οφείλουν να παίρνουν μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος¹⁰⁴.

Σκοπός του είναι η διατήρηση του φυσικού θαλασσίου περιβάλλοντος και η προστασία της βιοποικιλότητας. Μία από τις μεγαλύτερες θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές επί παραδείγματι βρίσκεται στην Αυστραλία¹⁰⁵.

Στο Αρχιπέλαγος Τσάγος φιλοξενείται μια πλούσια ποικιλία κοραλλιογενών υφάλων και θαλασσίων μορφών ζωής, σε μία “no-take” περιοχή 640,000 km¹⁰⁶. Το H.B. αναφέρει χαρακτηριστικά πως στην περιοχή αυτή οι περιβαλλοντικές συνθήκες είναι εξαιρετικές καθώς η κήρυξη της ΘΠΠ βοήθησε στην ανάκαμψη των κοραλλιογενών

¹⁰² MPAs are geographically distinct zones for which conservation objectives can be set. They are often established in an attempt to strike a balance between ecological constraints and economic activity, so that the seas may continue to allow for goods and services to be delivered. Marine reserves are MPAs where human impact is kept to a minimum, e.g. extraction is not permitted. Σελ 8

¹⁰³ REGIONAL STRATEGIES TO MARITIME SECURITY A COMPARATIVE PERSPECTIVE Σελ. 80

¹⁰⁴ Αρ 192 UNCLOS

¹⁰⁵ Βλ. Υπ. 100 Australian Coral Sea Commonwealth Marine Reserve (989,842 km sq.) σελ 80

¹⁰⁶ The British Indian Ocean Territory has some of the most biodiverse waters on the planet with over 220 species coral, 855 species of fish and 355 species of molluscs. To ensure the future protection of this unique environment the BIOT Commissioner declared a 640,000 km² ‘no-take’ (where all commercial fishing and extractive activities are prohibited) Πηγή <https://biot.gov.io/environment/marine-protected-area/>

υφάλων στη διάσωση των θαλασσιών ειδών και στην βελτίωση του περιβάλλοντος εν γένει.

Καθώς η κήρυξη της περιοχής συμπεριλάμβανε και την απαγόρευση αλιείας στα εν λόγω νερά τα δικαιώματα του Μαυρικού ως παράκτιο κράτος είχαν θιγεί, γεγονός που τους οδήγησε στην παραπομπή της υπόθεσης στο Διαιτητικό Δικαστήριο. Έπειτα από την απόφαση (award) του Δικαστηρίου τα δύο μέρη είναι σε διαπραγματεύσεις για την εκμετάλλευση των πόρων της συγκεκριμένης περιοχής¹⁰⁷.

ii. Η εξέταση της υπόθεσης από το Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο υπό το Παράρτημα VII της UNCLOS

Στις 1 Απριλίου του 2010 το Η.Β. ανακοίνωσε την ίδρυση Θαλάσσιας Προστατευόμενης Περιοχής γύρω από το Αρχιπέλαγος Τσάγος. Η υπόθεση αναφέρεται στην προσφυγή του Μαυρικού στις 20 Δεκεμβρίου 2010 στο Διαρκές Διαιτητικό Δικαστήριο αναφορικά με τη νομιμότητα αυτής της περιοχής¹⁰⁸. Ο Μαυρίκιος έθεσε 4 ζητήματα υπό εξέταση τα οποία θα αναλυθούν παρακάτω με την απάντηση του Δικαστηρίου.

Πρώτον πως το Η.Β. δεν είχε δικαίωμα να κηρύξει ΘΠΠ ή καμία άλλη θαλάσσια ζώνη επειδή δεν είναι παράκτιο κράτος σύμφωνα με τους σκοπούς της Σύμβασης. Το Δικαστήριο έκρινε πως τόσο το πρώτο όσο και το δεύτερο αίτημα του Μαυρικού ήταν αναφορικά με μια διμερή διαφορά των δύο μερών με την κυριαρχία στο Αρχιπέλαγος Τσάγος και πως το ίδιο δεν είχε δικαιοδοσία να εξετάσει την υπόθεση, καθώς οι διαφορετικές αντιλήψεις των μερών σε σχέση με το “παράκτιο κράτος” αποτελούσαν μέρος μιας ευρύτερης διαφοράς σχετικά με την κυριαρχία και όχι με την ερμηνεία της Σύμβασης

Δεύτερον πως δεδομένου των δεσμεύσεων προς τον Μαυρίκιο το Η.Β. δεν μπορεί να κηρύξει ΘΠΠ ή άλλη θαλάσσια ζώνη καθώς ο Μαυρίκιος έχει δικαιώματα στη συγκεκριμένη περιοχή ως παράκτιο κράτος. Το Δικαστήριο και σε αυτό το ζήτημα έκρινε πως το δεύτερο αίτημα του Μαυρικού ήταν ίδιο με το πρώτο και δεν έχει

¹⁰⁷ Πηγή <https://biot.gov.io/environment/marine-protected-area/>

¹⁰⁸ Υπό το άρθρο 287 της UNCLOS

δικαιοδοσία πάνω σε αυτό το ζήτημα¹⁰⁹ καθώς εφάπτεται κυριαρχικών δικαιωμάτων πάνω στο Αρχιπέλαγος και δεν αφορά την ερμηνεία της Σύμβασης.

Τρίτον πως το Η.Β. δεν θα πρέπει να αποτρέψει την Επιτροπή για τα όρια της Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας να δράσει σε οποιαδήποτε αίτηση του Μαυρικίου αναφορικά με το Αρχιπέλαγος Τσάγος. Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα πως δεν υπήρχε διαφορά ανάμεσα στα δύο μέρη σε αυτό το ζήτημα, καθώς σε διμερείς διαδικασίες μεταξύ των μερών είχε συμφωνηθεί πως το Η.Β. και ο Μαυρίκιος θα έκαναν μια κοινή αίτηση στην Επιτροπή αναφορικά με τον καθορισμό της υφαλοκρηπίδας γεγονός που ο Μαυρίκιος είχε αποδεχτεί, οπότε και έκρινε πως δεν χρειαζόταν να εξετάσει το ζήτημα.

Τέταρτον πως η ΘΠΠ είναι ασύμβατη με τις υποχρεώσεις του Η.Β. υπό την Σύμβαση. Στο τελευταίο αίτημα του Μαυρικίου το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα πως είχε δικαιοδοσία και προσπάθησε να ερμηνεύσει εάν υπήρξε παραβίαση του Η.Β. υπό την UNCLOS κηρύσσοντας την ΘΠΠ. Εξέτασε αρχικά τη διμερή Συμφωνία του 1965 μεταξύ των μερών (The Lancaster House Agreement) και βρήκε πως οι δεσμεύσεις του Η.Β. προς τον Μαυρίκιο αναφορικά με τα δικαιώματα αλιείας, την επιστροφή του Αρχιπελάγους, και τα οφέλη από άλλους πόρους (μεταλλεύματα και πετρέλαιο) ήταν βασικά χαρακτηριστικά της Συμφωνίας και πως ήταν δεσμευτικά για το Η.Β.¹¹⁰, καθώς η ανεξαρτησία του Μαυρικίου το 1968 έφερε τις δεσμεύσεις αυτές σε διεθνές επίπεδο καθώς διαμορφώθηκαν πλέον μέσα σε μία διεθνή σύμβαση¹¹¹. Επίσης έκρινε πως το Η.Β. θα πρέπει να λαμβάνει υπόψιν τα δικαιώματα του Μαυρικίου και να ενεργεί με καλή πίστη στις δεσμεύσεις τους προς τον Μαυρίκιο, γεγονός το οποίο δεν έπραξε καθώς δεν είχε ενημερώσει σχετικά με την κήρυξη της ΘΠΠ και δεν είχε εμπλακεί σε διμερείς διαπραγματεύσεις για την κήρυξή της¹¹².

Τέλος βρήκε πως υπήρχε παραβίαση του άρθρου 2(3) και 56(2) και πως η κήρυξη της ΘΠΠ είναι ασύμβατη με την Σύμβαση¹¹³.

¹⁰⁹ IN THE MATTER OF THE CHAGOS MARINE PROTECTED AREA ARBITRATION - before - AN ARBITRAL TRIBUNAL CONSTITUTED UNDER ANNEX VII OF THE UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA Παρ. 230 <https://files.pca-cpa.org/pcadocs/MU-UK%2020150318%20Award.pdf>

¹¹⁰ Βλ. υπ. 104 Παρ 422

¹¹¹ Βλ υπ. 104 Παρ 428

¹¹² Βλ υπ. 104 534-535

¹¹³ Accordingly, the Tribunal concludes that the United Kingdom has breached Articles 2(3) and 56(2) and therefore finds that the proclamation of the MPA was incompatible with the Convention. Βλ. Υπ. 104 Παρ 536, 541 και 544

Είναι έκδηλο πως το Δικαστήριο προσπάθησε να απεμπλακεί από την υποβόσκουσα πολιτική διμερή διαφορά μεταξύ των μερών, γεγονός που κατάφερε. Δεν εξέτασε ζητήματα που εφάπτονται κυριαρχικών δικαιωμάτων παρά μόνο εξέτασε το 4^ο και τελευταίο ζήτημα που έθεσε ο Μαυρίκιος αναφορικά με την ΘΠΠ, όπου και θεώρησε πως τα δικαιώματα του στους θαλασσίους πόρους της περιοχής είχαν θιχτεί.

B. Η προσφορά της Γνωμοδότησης για τα Chagos σε παρόμοιες καταστάσεις στη διεθνή κοινότητα:

a. Chagos – Κύπρος: Ομοιότητες και Διαφορές

Η Κύπρος έγινε βρετανικό προτεκτοράτο το 1914 και έως το 1925 είχε γίνει αποικία του Βρετανικού Στέμματος. Έπειτα από τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ για την ανεξαρτησία μεταξύ 1955 και 1959 η Κύπρος έγινε ανεξάρτητη με τη Συμφωνία της Ζυρίχης το 1960 δίνοντας ως αντάλλαγμα δύο κυρίαρχες βάσεις στη Βρετανία.¹¹⁴ Στο άρθρο 1 της Συνθήκης για την Ίδρυση της Δημοκρατίας της Κύπρου στις 16 Αυγούστου 1960 (Treaty Concerning the Establishment of the Republic of Cyprus) αναφέρεται ρητά πως η περιοχή της Δημοκρατίας της Κύπρου θα αποτελείται από το νησί της Κύπρου εκτός από δύο περιοχές που θα παραμείνουν υπό την κυριαρχία της Βρετανίας¹¹⁵, οι περιοχές αυτές είναι η Κυρίαρχη Βάση του Ακρωτηρίου και της Δεκέλειας¹¹⁶. Μαζί αυτές οι δύο περιοχές καταλαμβάνουν περίπου 254 τετραγωνικά χιλιόμετρα¹¹⁷.

Το ψήφισμα 1514 υιοθετήθηκε από τη ΓΣ/ΟΗΕ λίγους μήνες μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου. Παρόλα αυτά αν δεχτούμε πως το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση ήταν ήδη εθιμικός κανόνας πριν από την υιοθέτηση του εν λόγω ψηφίσματος, τότε η κυριαρχία των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο ίσως να μπορεί να αμφισβητηθεί, καθώς η ίδια αρχή στην αυτοδιάθεση απαγορεύει όπως αναλύθηκε στην απόφαση οποιαδήποτε αποκόλληση εδάφους εκτός εάν αυτή προέρχεται από την ελεύθερη βούληση των λαών. Στην περίπτωση του Μαυρικίου το Δικαστήριο έκρινε πως δεν μπορούσαμε να μιλήσουμε για ελεύθερη και αυθεντική βούληση καθώς ο Μαυρίκιος την περίοδο των διαπραγματεύσεων τελούσε υπό αποικιοκρατικό καθεστώς. Ομοίως θα μπορούσαμε να μιλήσουμε και για την περίπτωση της Κύπρου όπου η παραχώρηση της κυριαρχίας των βρετανικών στρατιωτικών βάσεων ήρθε ταυτόχρονα με την ανεξαρτησία. Η ίδια η Κύπρος στις γραπτές τις δηλώσεις ανέφερε πως “*any consent in those*

¹¹⁴ Andreas Stergiou (2015) The Exceptional Case of the British Military Bases on Cyprus, Middle Eastern Studies, 51:2, 285-300

¹¹⁵ Βλέπε Παράρτημα 3

¹¹⁶ The territory of the Republic of Cyprus shall comprise the Island of Cyprus, together with the islands lying off its coast, with the exception of the two areas defined in Annex A to this Treaty, which areas shall remain under the sovereignty of the United Kingdom. These areas are in this Treaty and its Annexes referred to as the Akrotiri Sovereign Base Area and the Dhekelia Sovereign Base Area.

¹¹⁷ Yiallourides Constantinos First Chagos, then Cyprus? Cyprus Gains Legal Tool in ICJ Ruling on Chagos Islands σελ. 2

circumstances, where one entity's independence is essentially, if implicitly, conditioned upon its simultaneous consent to whatever requirements the administering power establishes, is unlikely to be “free”¹¹⁸.

Προσθέτως στις προφορικές της δηλώσεις η Κύπρος υποστήριξε πως ακόμη και εάν αυτή η συναίνεση για χρήση μέρους της περιοχής ενός κράτους είχε δοθεί θα μπορούσε να ανακληθεί στο πέρασμα των χρόνων, καθώς θα έπρεπε αυτή η συναίνεση να είναι συνεχιζόμενη ακόμη και μετά την επίτευξη της ανεξαρτησίας.

*in the ... exercise of the inalienable right of self-determination a people may, by their free choice and continuing consent, agree to arrangements which allow, **revocably**, other States to use a part of their territory¹¹⁹*

Προσθέτως πρέπει να ληφθεί υπόψιν πως και στις δύο περιπτώσεις αυτή της Κύπρου και αυτή του Μαυρικίου, η βούληση των λαών ήταν η ανεξαρτητοποίηση από τη διοικούσα δύναμη, το Ηνωμένο Βασίλειο. Τόσο η Κύπρος όσο και ο Μαυρίκιος κατάφεραν στο πέρασμα των δεκαετιών να κρατήσουν τα δικά τους ήθη και έθιμα, το θρήσκευμα και τη γλώσσα, γεγονός που τους καθιστούσε πλήρως ξεχωριστή οντότητα.

Και στις δύο περιπτώσεις του Μαυρικίου και της Κύπρου το Η.Β. πριν παραχωρήσει ανεξαρτησία αποκόλλησε δύο περιοχές από την κυριαρχία των κρατών. Το ΔΔΧ στην παρούσα Γνωμοδότηση έκρινε πως η αποκόλληση του Αρχιπελάγους Τσάγος από τον Μαυρίκιο ήταν παράνομη. Αντιστοίχως θα μπορούσε να ευσταθεί ακριβώς το ίδιο επιχείρημα και για την Κύπρο.

¹¹⁸ Written Submission of the Republic of Cyprus (15 May 2018) <https://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20180511-WRI-01-00-EN.pdf> para 6.

¹¹⁹ Oral submissions of the Republic of Cyprus, Verbatim Record of the Hearing of 4 September 2018 <www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20180904-ORA-02-00-BI.pdf> 47, 48, para 9

b. Chagos – Falklands/Mayotte: Ομοιότητες και Διαφορές

Αναφορικά με τα νησιά Falkland¹²⁰ υπάρχει διμερής διαφορά ανάμεσα στην Αργεντινή και το Η.Β. σχετικά με την κυριαρχία των νήσων. Καθώς το 1833 οι βρετανοί είχαν διώξει αμυντικές δυνάμεις της Αργεντινής από τα νησιά αυτά¹²¹. Η Αργεντινή θεωρεί μέχρι και σήμερα πως η διμερής διαφορά αναφορικά με την κυριαρχία των εν λόγω νήσων παραμένει βασισμένη σε αυτή την εκδίωξη του 1833, έπειτα και από τον αποτυχημένο για την Αργεντινή πόλεμο των νήσων Falkland το 1982. Η Αργεντινή επίσης διεκδικεί κυριαρχία και στα παρακείμενα νησιά South Georgia και South Sandwich¹²². Το γεγονός και μόνο πως η Αργεντινή έλαβε μέρος στη διαδικασία καταδεικνύει πως θεωρεί ότι τα συμφέροντα της εφάπτονται της γνωμοδότησης.

Στις γραπτές δηλώσεις της παρόλα αυτά η Αργεντινή δεν έκανε λόγο για διμερή διαφορά αν και επισήμως ακόμη ζητά κυριαρχία πάνω σε αυτά καθώς με ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών της χαρακτηριστικά είχε αναφέρει πως :

*Participation in the proceedings gives Argentina an opportunity to present its position in relation to common principles and themes which are also relevant to the Question of the Malvinas Islands and, if accepted, could influence the Advisory Opinion to be delivered by the Court*¹²³.

Όσον αφορά την γαλλική περιοχή του Mayotte¹²⁴, κατέστη μέρος της Γαλλικής κυριαρχίας το 1975 έπειτα από δημοψήφισμα στο οποίο μόνο οι κάτοικοι του εν λόγω νησιού ψήφισαν να παραμείνουν υπό γαλλική κυριαρχία και όχι ολόκληρο το Αρχιπέλαγος Κομορών. Παρόλο που ούτε η Γαλλία ούτε οι Κομόρες έδωσαν γραπτές δηλώσεις πάνω στο θέμα, η Αφρικανική Ένωση στις δηλώσεις της ανέφερε πως η ελεύθερη βούληση των λαών θα έπρεπε να λαμβάνεται στο σύνολο της και όχι σε μέρος της περιοχής όπως συνέβη στην εν λόγω υπόθεση.

¹²⁰ Βλέπε Παράρτημα 4

¹²¹ Πηγή <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-18425572>

¹²² Πηγή <https://www.nationalturk.com/en/argentina-to-reaffirm-sovereignty-rights-over-the-falkland-islands-15712/>

¹²³ Τα νησιά Falkland ονομάζονται στα ισπανικά Malvinas Island. Βλ. Argentina, Ministry of Foreign Affairs, "Advisory Opinion on the legal consequences of the Separation of Chagos Archipelago from Mauritius in 1965", 4 September 2018, accessed 11 July 2019.

¹²⁴ Βλέπε Παράρτημα 5

Επίλογος

Το Δικαστήριο με αφορμή την αίτηση για γνωμοδότηση κλήθηκε να εξετάσει ένα πολύπλοκο ζήτημα το οποίο έχει απασχολήσει την πλειοψηφία των κυριαρχικών κρατών στο σύνολό τους, αυτό της αυτοδιάθεσης. Η πολυπλοκότητα του οποίου κρύβεται στο γεγονός της αποκρυστάλλωσης του ως εθιμικού κανόνα, και δει το χρονικό πλαίσιο στο οποίο αυτό άρχισε να θεωρείται ως εθιμικός κανόνας του διεθνούς δικαίου και ως εκ τούτου δεσμευτικός για όλα τα κράτη. Οι απόψεις των κρατών που έλαβαν μέρος διαφοροποιούνται σημαντικά ανάλογα με το ιστορικό υπόβαθρό τους, εάν δηλαδή υπήρξαν αποικιοκρατούμενες χώρες ή αποικιοκρατικές δυνάμεις.

Το ζήτημα της εκδίωξης των Τσαγοσιανών από τα πατρογονικά εδάφη τους επίσης απασχόλησε το Δικαστήριο δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην παρούσα κατάσταση τους και στον τρόπο με τον οποίο η Μεγάλη Βρετανία τυπικά αποζημίωσε τους ανθρώπους αυτούς. Μέχρι και σήμερα το Η.Β. δεν έχει εκκινήσει διαδικασίες για την επιστροφή των τσαγοσιανών στο Αρχιπέλαγος Τσάγος. Παρόλα αυτά έπειτα από την δημοσιοποίηση της απόφασης φαίνεται να ασκείται διεθνής πίεση για τη βελτίωση της κατάστασης των τσαγοσιανών καθώς το θέμα πήρε πλέον διεθνείς διαστάσεις μέσα από τη Γνωμοδότηση του ΔΔΧ, που χαρακτηρίζει την κυριαρχία του Η.Β. στο Αρχιπέλαγος παράνομη. Το μέλλον είναι αβέβαιο για την πραγματική τύχη της εν λόγω περιοχής και για το εάν το Η.Β. θα συμμορφωθεί εν τέλει στις πιέσεις της διεθνούς κοινότητας δίνοντας το Αρχιπέλαγος πίσω στον Μαυρίκιο, σενάριο ιδιαίτερα οπтимιστικό.

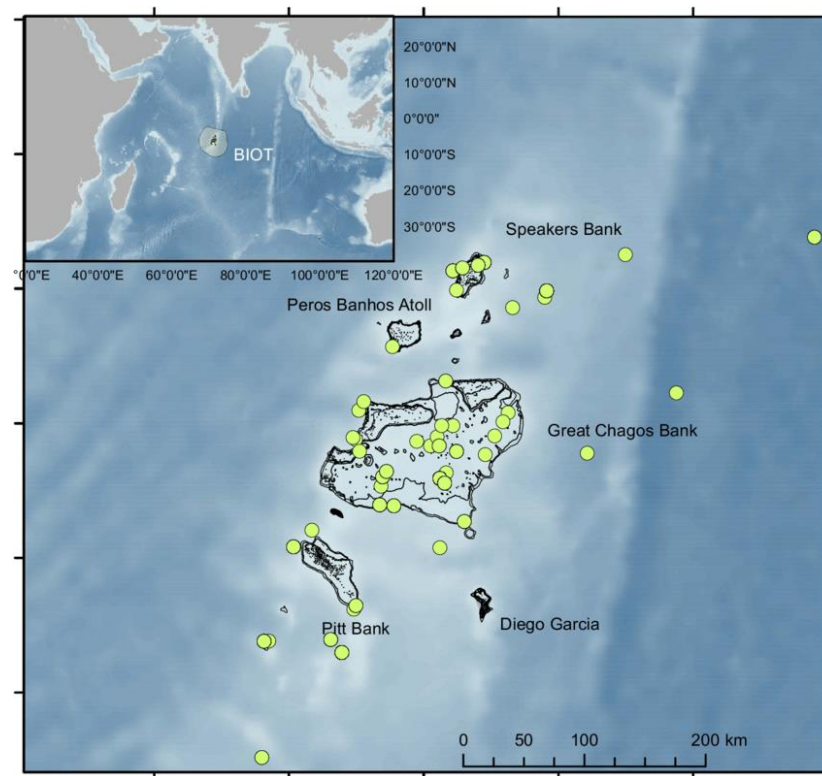
Ακόμη η Γνωμοδότηση αυτή παρέχει νομική βάση και σε άλλες μη αυτοδιοικούμενες περιοχές για την εξέταση των δικών τους ζητημάτων εφ'απτόμενων σε αυτό του Μαυρικίου, που ίσως να οδηγήσει τα ενδιαφερόμενα κράτη σε μελλοντικές διμερείς διαπραγματεύσεις, γεγονός που αποδεικνύεται περίτρανα και από τη μεγάλη συμμετοχή τρίτων κρατών στις γραπτές και προφορικές διαδικασίες.

Παράρτημα

Παράρτημα 1

Παράρτημα 2

Παράρτημα 3

Παράρτημα 4

Παράρτημα 5

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- Αντωνόπουλος Κ., Μαγκλιβέρας Κ., Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, 2η έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014.
- Περράκης Στέλιος Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2013
- Ρούκουνας Εμμανουήλ, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010
- Τσάλτας Γρηγόρης, Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010
- Allen, Stephen, Monaghan, Chris (Eds.) Fifty Years of the British Indian Ocean Territory Legal Perspectives, Springer International Publishing, 2018
- Sand, P. United States and Britain in Diego Garcia The Future of a Controversial Base, 2009
- Sean D. Murphy International Law Relating to Islands Series: The Pocket Books of The Hague Academy of International Law / Les livres de poche de l'Académie de droit international de La Haye, Volume: 32, Brill | Nijhoff, 2017
- Shaw Malcolm N., International Law, Cambridge University Press, 2008
- Sandra Evers and Marry Kooy Eviction from the Chagos Islands Displacement and Struggle for Identity Against Two World Powers, Brill, 2011
- REGIONAL STRATEGIES TO MARITIME SECURITY A COMPARATIVE PERSPECTIVE
- Rothwell Donald; et al The Oxford handbook of the law of the sea Oxford University Press, 2015.

Αρθρα

- Caecilia Alexandre and Konstantia Koutouki No Way Home for the Chagossians: Law and Power Politics, International Journal on Minority and Group Rights p.369-400, Volume 25, Issue 3, Brill
https://brill.com/view/journals/ijgr/25/3/article-p369_369.xml?language=en
- David Snoxell (2009) Anglo/American Complicity in the Removal of the Inhabitants of the Chagos Islands, 1964–73, The Journal of Imperial and Commonwealth History, 37:1, 127-134,
<http://dx.doi.org/10.1080/03086530902757753>
- David Vine, Philip Harvey, and S. Wojciech Sokolowski, Compensating a People for the Loss of Their Homeland: Diego Garcia, the Chagossians, and the Human Rights Standards Damages Model, 11 Nw. J. Int'l Hum. Rts. 152 (2012). <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/njihr/vol11/iss1/6>
- Erwan Lannon (2017) The European Union and the Indian Ocean Islands: identifying opportunities for developing a more ambitious and comprehensive strategy, Journal of the Indian Ocean Region, 13:2, 190-212
<http://dx.doi.org/10.1080/19480881.2017.1329265>
- Hao Duy Phan (2019): International Courts and State Compliance: An Investigation of the Law of the Sea Cases, Ocean Development & International Law, DOI:10.1080/00908320.2018.1548420
- Houbert Jean, Mauritius: Independence and Dependence, The Journal of Modern African Studies, Vol. 19, No. 1 (Mar., 1981), pp. 75-105, Cambridge University Press,
https://www.jstor.org/stable/160607?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Houbert Jean, The Indian Ocean Creole Islands: Geo-Politics and Decolonisation, The Journal of Modern African Studies, Vol. 30, No. 3 (Sep., 1992), pp. 465-484, Cambridge University Press
https://www.jstor.org/stable/161168?seq=1#metadata_info_tab_contents

- H. T. Fry (1967) EARLY BRITISH INTEREST IN THE CHAGOS ARCHIPELAGO AND THE MALDIVE ISLANDS, *The Mariner's Mirror*, 53:4, 343-356 <http://dx.doi.org/10.1080/00253359.1967.10659404>
- Jeffery Laura Forced Displacement, Onward Migration and Reformulations of 'Home' by Chagossians in Crawley, UK *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 36, No. 7, August 2010, pp. 1099-1117, Routledge
- Keyuan Zou & Qiang Ye (2017): Interpretation and Application of Article 298 of the Law of the Sea Convention in Recent Annex VII Arbitrations: An Appraisal, *Ocean Development & International Law*, <http://dx.doi.org/10.1080/00908320.2017.1320917>
- Marina Carter (2017) Towards a workers' history of the Chagos archipelago, *Journal of the Indian Ocean Region*, 13:2, 213-233 <http://dx.doi.org/10.1080/19480881.2017.1326707>
- Review *The History of Mauritius, or the Isle of France, and the Neighboring Islands; From Their First Discovery to the Present Time; Composed Principally from the Papers and Memoirs of Baron Grant, Who Resided Twenty Years in the Island by Baron Grant and Charles Grant; Creoles and Coolies; Or, Five Years in Mauritius by Patrick Beaton* *The North American Review*, Vol. 96, No. 199 (Apr., 1863), pp. 361-380, University of Northern Iowa, https://www.jstor.org/stable/25100338?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Ronan Cormacain (2013) Prerogative legislation as the paradigm of bad law-making: the Chagos Islands, *Commonwealth Law Bulletin*, 39:3, 487-508 <http://dx.doi.org/10.1080/03050718.2013.822317>
- Sand Peter H. *Diego Garcia Legal Black Hole: A Response to Sheppard et al* *Journal of Environmental Law* 21:2 Oxford University Press, 2009
- Sharpe Jeremy K. INTRODUCTORY NOTE TO THE ARBITRAL TRIBUNAL CONSTITUTED UNDER ANNEX VII OF THE 1982 UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA: REPUBLIC OF MAURITIUS V. UNITED KINGDOM & NORTHERN IRELAND, REASONED DECISION ON CHALLENGE, *International Legal Materials*, Vol. 51, No. 2, pp. 350-381 Cambridge University Press, 2012 *International Legal Materials*, Vol. 51, No. 2 (2012), pp. 350-381

https://www.jstor.org/stable/10.5305/intelegamate.51.2.0350?seq=1#metadata_info_tab_contents

- Seekings Jeremy, BRITISH COLONIAL POLICY, LOCAL POLITICS, AND THE ORIGINS OF THE MAURITIAN WELFARE STATE, 1936—50, The Journal of African History Vol. 52, No. 2 (2011), pp. 157-177, Cambridge University Press
https://www.jstor.org/stable/23017674?seq=1#metadata_info_tab_contents
- Self-Determination and territorial integrity in the Chagos Advisory Proceedings: Potential broader ramifications http://www.qil-qdi.org/forthcoming-8/#_ftn11
- Stephen Allen. The Chagos Islanders and International Law
<https://doi.org/10.1093/ejil/chv033>
- Stephen Allen (2017): Article 297 of the United Nations Convention on the Law of the Sea and the Scope of Mandatory Jurisdiction, Ocean Development & International Law, DOI: 10.1080/00908320.2017.1325692
<http://dx.doi.org/10.1080/00908320.2017.1325692>
- Stephen Minas (2019) Why the ICJ’s Chagos Archipelago advisory opinion matters for global justice—and for ‘Global Britain’, Transnational Legal Theory, 10:1, 123-136, DOI: 10.1080/20414005.2019.1612159
<https://doi.org/10.1080/20414005.2019.1612159>
- Stergiou Andreas (2015) The Exceptional Case of the British Military Bases on Cyprus, Middle Eastern Studies, 51:2, 285-300, DOI:10.1080/00263206.2014.947283
- Stuart Mole (2014) Justice for Chagos, The Round Table: The Commonwealth Journal of International Affairs, 103:1, 113-115
<http://dx.doi.org/10.1080/00358533.2013.874176>
- Yiallourides Constantinos First Chagos, then Cyprus? Cyprus Gains Legal Tool in ICJ Ruling on Chagos Islands:
<https://www.law360.com/articles/1138559>
- Wensheng Qu (2016) The Issue of Jurisdiction Over Mixed Disputes in the Chagos Marine Protection Area Arbitration and Beyond, Ocean Development & International Law, 47:1, 40-51
<http://dx.doi.org/10.1080/00908320.2016.1124484>

- William Fotherby (2016) The overseas territories and the British courts, Oxford University Commonwealth Law Journal, 16:2, 292-322, <http://dx.doi.org/10.1080/14729342.2016.1274034>

Συμβατικά Κείμενα

- Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo <https://www.icj-cij.org/en/case/141>
- CHAGOS ISLANDERS v the United Kingdom <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-115714>
- Chagos Marine Protected Area Arbitration (Mauritius v. United Kingdom) <https://pca-cpa.org/en/cases/11/>
- East Timor (Portugal v. Australia) <https://www.icj-cij.org/en/case/84/judgments>
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>
- International Covenant on Civil and Political Rights <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>
- LEGAL CONSEQUENCES FOR STATES OF THE CONTINUED PRESENCE OF SOUTH AFRICA IN NAMIBIA (SOUTH WEST AFRICA) NOTWITHSTANDING SECURITY COUNCIL RESOLUTION 276 (1970) <https://www.icj-cij.org/files/case-related/53/053-19710621-ADV-01-00-EN.pdf>
- Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965, Advisory Opinion ICJ,2019 <https://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20190225-01-00-EN.pdf>
- Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory <https://www.icj-cij.org/en/case/131>
- TREATY CONCERNING THE ESTABLISHMENT OF THE REPUBLIC OF CYPRUS ON 16 AUGUST 1960. https://www.mfa.gr/images/docs/kypriako/treaty_of_establishment.pdf

- United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples
https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf
- Vienna Declaration and Programme of Action
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/vienna.aspx>
- WESTERN SAHARA ADVISORY OPINION OF 16 OCTOBER 1975
<https://www.icj-cij.org/files/case-related/61/061-19751016-ADV-01-00-EN.pdf>

Άλλα κείμενα

- Separate Opinion Of Judge Cançado Trindade <https://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20190225-ADV-01-04-EN.pdf>
- Declaration of Vice-President Xue
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Declaration of Judge Tomka
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Declaration of Judge Abraham
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Joint declaration of Judge Cançado Trindade and Judge Robinson
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Dissenting opinion of Judge Donoghue
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Separate opinion of Judge Gaja
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Separate opinion of Judge Sebutinde
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Separate opinion of Judge Robinson
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Declaration of Judge Gevorgian
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Declaration of Judge Salam
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Declaration of Judge Iwasawa

- <https://www.icj-cij.org/en/case/169/advisory-opinions>
- Written Statement of Belize
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Germany
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Cyprus
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Liechtenstein
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of the Netherlands
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of the United Kingdom
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Serbia
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of France
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Israel
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of the Russian Federation
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of the United States of America
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of the Republic of Seychelles
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Australia
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of India
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Chile
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Statement of Brazil
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>

- Written Statement of the Republic of Korea
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Madagascar
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of the People's Republic of China
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Djibouti
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Nicaragua
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of the African Union
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Guatemala
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Argentina
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Lesotho
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Cuba
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Viet Nam
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of South Africa
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of the Marshall Islands
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Namibia
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Statement of Niger
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Comments of the African Union
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Comments of Serbia

- <https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
- Written Comments of Nicaragua
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of the United Kingdom
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of Mauritius
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of the Republic of Seychelles
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of Guatemala
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of Cyprus
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of the Marshall Islands
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of the United States of America
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
 - Written Comments of Argentina
<https://www.icj-cij.org/en/case/169/written-proceedings>
-
- Written Reply of Mauritius to the question put by Judge Gaja at the end of the hearing held on 3 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
 - Written Reply of Australia to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
 - Joint Written Reply of Botswana and Vanuatu to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
 - Written Reply of Nicaragua to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>

- Written Reply of the United Kingdom to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Reply of Mauritius to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Reply of Guatemala to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Reply of the United States of America to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Reply of Argentina to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Comments of the African Union on the Written Reply of Mauritius to the question put by Judge Gaja at the end of the hearing held on 3 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Comments of Argentina on the Written Reply of Mauritius to the question put by Judge Gaja at the end of the hearing held on 3 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Comments of the United Kingdom on the Written Reply of Mauritius to the question put by Judge Gaja at the end of the hearing held on 3 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Comments of the United States of America on the Written reply of Mauritius to the question put by Judge Gaja at the end of the hearing held on 3 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Comments of Mauritius on the Written Replies of the United Kingdom and the United States of America to the question put by Judge Cançado Trindade's at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>

- Written Comments of the African Union to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- Written Comments of the United States of America on the Written Replies of other participants to the question put by Judge Cançado Trindade at the end of the hearing held on 5 September 2018 <https://www.icj-cij.org/en/case/169/other-documents>
- GA RES 1514 Declaration on Granting Independence to Colonial Countries and Peoples [https://undocs.org/A/Res/1514\(XV\)](https://undocs.org/A/Res/1514(XV))
- Dissenting and Concurring Opinion of Judges Kateka and Wolfrum <https://pca-cpa.org/en/cases/11/>
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination Concluding observations on the combined twenty-first to twenty-third periodic reports of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
- Advisory Opinion on the legal consequences of the Separation of Chagos Archipelago from Mauritius in 1965 <https://cancilleria.gob.ar/en/announcements/news/advisory-opinion-legal-consequences-separation-chagos-archipelago-mauritius-1965>
- Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination Seventy-eighth session (14 February–11 March 2011) Seventy-ninth session (8 August–2 September 2011)
- Submission to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination By Minority Rights Group International

Ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης

- GA Resolution 71/292 <https://undocs.org/>
- GA/RES 1514 (XV) <https://undocs.org/>
- GA/RES 1654 (XVI) <https://undocs.org/>
- GA/RES 1810 (XVII) <https://undocs.org/>
- GA/RES 1956 (XVIII) <https://undocs.org/>
- GA/RES 2105 (XX) <https://undocs.org/>
- GA/RES 2189 (XXI) <https://undocs.org/>
- GA/RES 2066 (XX) <https://undocs.org/>

- GA/RES 2621 (XXV) <https://undocs.org/>
- GA/RES 2625 (XXV) <https://undocs.org/>

Ηλεκτρονικές Πηγές

- <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-18425572>
- <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/mar/29/falkland-islands-argentina-waters-rules-un-commission>
- <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/mar/29/un-ruling-falkland-islands-dismissed-by-uk-argentina>
- <https://biot.gov.io/environment/marine-protected-area/>
- <http://www.lejournalinternational.info/mayotte-ile-francaise/>
- <https://www.nationalturk.com/en/argentina-to-reaffirm-sovereignty-rights-over-the-falkland-islands-15712/>